

LEKCIJA 1

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: Osija 14,4

Središte proučavanja: Jovan 17,24; Matej 22,1-14; Jovan 10,17.18.

Uvod: Bog voli sve ljude, više nego što možemo i da zamislimo. Njegova ljubav je krajnje velikodušna i puna milosti jer On dobrovoljno odlučuje da pokaže svoju požrtvovanu ljubav, čak i kada su ljudi neverni.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava tri glavne teme:

1. Božja ljubav nije definisana nužnošću: Njegova ljubav je centralna za naše razumevanje Njegovog odnosa prema čovečanstvu. Božanska ljubav je izraz spontane i obilne milosti Božije. Njegova ljubav nije izazvana bilo kakvim našim činjenjem, niti bilo kakvim ljudskim potencijalom. Bog pokazuje svoju ljubav bez ikakvog očekivanja da će imati neku korist od toga. On voli svakog čoveka i to čini slobodno, kao u slučaju Osije, Izrailja i nas.
2. Ne treba meriti obim Božje ljubavi: Božja ljubav nije uzročna. On je dobrovoljno dao Sebe za nas i Njegova stalna i nepokolebljiva ljubav još potpunije otkriva Njegovu milost. Njegova ljubav prevazilazi sva očekivanja jer On daje blagodat, milost i saosećanje čak i najnezaslužnijim ljudima.
3. Božju ljubav možemo odbiti: Bog nam nudi najpotpunije otkrivenje svoje ljubavi ali ne određuje unapred reakciju ljudi na nju. Njegova ljubav nije dominantna ili prinudna, već nam nudi slobodu da je prihvatimo ili odbijemo.

Primena u životu: Božja ljubav prevazilazi sva ljudska očekivanja jer On pruža blagodat, milost i saosećanje čak i najnezaslužnijim ljudima. Kako ovaj pojam Božje ljubavi menja naš stav prema onima u našoj okolini koji nisu učinili ništa da zasluže naše saosećanje?

Drugi deo: Komentar

1. Božja ljubav nije definisana nužnošću.

Sloboda je ključna karakteristika Božje ljubavi. Njegova ljubav nije uzrokovana nečim drugim. U odnosu uzroka i posledice, posledica je neophodan ishod uzroka.

Međutim, umesto da bude definisana uzročno-posledičnom logikom nužnosti, Božja ljubav je potpuno dobrovoljna. Ova ideja je razrađena u iskustvu Osije i njegove neverne žene. Kroz naraciju njihovog iskustva, kao što ćemo videti, proističe koncept da Božja ljubav ne podrazumeva neophodnost uzвраćanja i nije uslovljena.

Osija i sloboda ljubavi Božije: Osija 14,4 povezuje Božje obećano isceljenje Izrailja od njegove nevernosti sa Njegovim obećanjem da će voleti svoj narod. Ovim obećanjem ponavlja se milosrdna obnova Božjeg otpadničkog naroda, predviđena u tekstu Osija 2,14-23, i kao što je ilustrovano u Osijinom ličnom milosrdnom odnosu sa njegovom nevernom ženom (Osija 3,1-5). Poređenje sa Osijinim biografskim iskustvom sugerše da je Božja ljubav krajnje velikodušna. „Ovo je ljubav koja neće biti ničim zaslužena – šta bi Izrailj mogao da ponudi Jahveu kao prihvatljivu ponudu?“ Umesto toga, hebrejski izraz *nedabaš*, koji naglašava da će Bog voleti Izrailj *bezuslovno*, prenosi ideju „'dobrovoljnog prinosa' ili 'prinosa iz velikodušnosti'“ – Daglas Stjuart, „*Osija – Jona*“, *Word Biblical Commentary* (Dallas: Word, Incorporated, 1987), knjiga 31, str. 215 originala. Dakle, Božja ljubav nije izazvana bilo kakvim postupkom koji je napravio Izrailj. Tačnije, to je izraz Njegove slobode izbora i stoga je potpuno dragovoljna. U stvari, jezik božanskog isceljenja u tekstu Osija 14,4 (videti takođe tekstove Osija 5,13; 6,1; 7,1; 11,3) izgleda da podvlači dobrovoljnu prirodu Božje ljubavi, jer je Izrailj nesposoban da svojom snagom postane veran. Dakle, dobrovoljna priroda ove ljubavi ukazuje na to da su oni koje Bog voli zaista nedostojni toga.

Božja ljubav i stvaranje: čini se da ideja da ljubav zahteva odnos sa nekim drugim podrazumeva da je Bog morao da stvori razna bića kako bi postao Bog pun ljubavi. Drugim rečima, stvaranje bi bilo neophodno za Božju ljubav. Međutim, Sveto pismo ne podržava ovu ideju i ono naglašava Božju slobodu i autonomiju. Njemu ne treba ništa od Njegovih stvorenja (Dela 17,25). Štaviše, božanska ljubav je večno postojala pre stvaranja svemira, kao što je Isus podvukao kada je rekao da ga je Otac voleo „prije postanja svijeta“ (Jovan 17,24). Dakle, stvaranje sveta nije bilo neophodno za postojanje Božje ljubavi. Umesto toga, stvaranje je bilo božanska dobrovoljna aktivnost koja je proistekla iz Njegove večne sveprisutne ljubavi.

Božja ljubav slobodno daje: Isusova smrt na krstu, kao žrtve za nas, bila je dobrovoljni prinos ljubavi. On nije bio samo žrtva nasilnog pogubljenja. Kao što sam Isus naglašava: „Ja dušu svoju polažem... Niko je ne otima od mene, nego je ja sam od sebe polažem“ (Jovan 10,17.18). Isto tako, Pavle objašnjava da Hristu „omiljeh, i predade sebe za mene“ (Galatima 2,20). Dakle, Isusovo raspeće nije bilo nužnost, uokvirena zlim postupcima Njegovih dželata, već je On, naprotiv, dobrovoljno dao Sebe kao neverovatnu manifestaciju slobode izbora božanske ljubavi.

2. Ne treba meriti obim Božje ljubavi.

Zamisao da Božja ljubav ne sledi logiku uzroka i posledice znači da se ne može izračunati i da stoga ne dovodi do pretpostavljenog razumnog očekivanja. Dva primera posredovanja pred Bogom u Petoknjižju ilustruju ovu pretpostavku.

Prvi primer je Avramovo posredovanje (1. Mojsijeva 18,23-33) u kontekstu božanskog suda objavljenog protiv Sodome i Gomore (1. Mojsijeva 18,20). U početku, Avram se poziva na Božju pravdu i pita da li bi On zaista uništio grad kada bi u njemu bilo pedeset pravednika (1. Mojsijeva 18,24.25). Avramu je verovatno pedeset zvučalo kao razuman broj u njegovom pozivanju na božansku pravdu. Međutim, pošto se ovaj broj postepeno smanjuje u upornom nastavku Avramovog zastupništva, sa pedeset na četrdeset pet (1. Mojsijeva 18,28), sa četrdeset pet na četrdeset (1. Mojsijeva 18,29), sa četrdeset na trideset (1. Mojsijeva 18,30), od trideset do dvadeset (1. Mojsijeva 18,31) i od dvadeset do deset (1. Mojsijeva 18,32), on se više ne poziva na božansku pravdu nego na milost Božiju (1. Mojsijeva 18,27.30.32). Čini se da bi pedeset bilo razumno za pravdu, ali deset je daleko iznad poštenog očekivanja. Ako početak zastupništva odaje utisak da je Avram pokušavao da ubedi Boga da bude pravedan, a zatim i milostiv, napredovanje zastupničkog dijaloga otkriva da takva namera definitivno nije slučaj. Umesto toga, proces posredovanja zapravo otkriva da je Božja milost veća nego što bi se razumno moglo očekivati ili pretpostavljeno izračunati.

Drugi slučaj posredovanja je Mojsijeva intervencija u ime Izrailjaca, na Sinaju. Naravno, prvi utisak je da je pokušavao da ubedi Boga da bude milostiv prema njima (2. Mojsijeva 32,11-14.31-33). Ali, opet, to nije slučaj. Vrhunac interakcije između Mojsija i Gospoda je otkrivenje božanske slave, koja je izvanredna manifestacija Božje ljubavi (2. Mojsijeva 34,6.7). Pored potvrde božanske slobode izbora da se bude milostiv prema onima koji očigledno ne zaslužuju Božju ljubav (2. Mojsijeva 33,19), asimetrično poređenje između „čuva milost tisućama“ i „pohodi grijehe... do trećega i četvrtoga koljena“ (2. Mojsijeva 34,7) sugerise da se, na kraju krajeva, obim Božje ljubavi ne može izračunati, čime se posebno ističe sloboda izbora da se primeni ljubav.

3. Božju ljubav možemo odbiti.

Dobrovoljni izbor da se primeni božanska ljubav takođe znači da ona ne predodređuje reakciju čovečanstva na pokazanu ljubav. Još jednom, Božja ljubav je u suštini dobrovoljna i ne uključuje neophodnu logiku uzroka i posledice. U svom naricanju nad Jerusalimom, Isus tužno otkriva neispunjene želje u vezi sa spasenjem Njegove dece. On naglašava „Koliko puta“ je „hteo da skupi“ svoja „čeda, kao što kokoš skuplja piliće pod svoja krila, ali [oni] ne htedoše“ (Matej 23,37). Grčki glagol *thelo* je upotrebljen dva puta u ovom odlomku, ali na različite načine. Prvo pojavljivanje oslikava Hristovu volju prema onima koje je On želeo da spase, dok

drugi slučaj ukazuje na to da oni nisu delili istu želju. Dakle, ono što nudi božanska ljubav ne određuje obavezno uzvraćanje ljubavi od strane onih koji primaju ovu ponudu. Nažalost, pošto ova ljubavna želja nije uzvraćena, ona se zapravo ne može ispuniti.

Još jedan biblijski primer otpora božanskoj ljubavi nalazi se u paraboli o svadbenoj gozbi, na koju su mnogi pozvani ali su odbili poziv (Matej 22,3). Zatim se poziv proširuje na druge, koji zaista dolaze na venčanje (Matej 22,9.10). Međutim, čak i među onima koji su došli postoji neko „neobučen u svadbeno ruho“ (Matej 22,11). Zaključak parabole naglašava da „su mnogi zvani, ali je malo izabranijeh“ (Matej 22,14). U ovoj paraboli o „carstvu nebeskom“ (Matej 22,2), izraz koji se odnosi na izabrane ne prenosi ideju determinističkog božanskog izbora (predestinacije), već se odnosi na prihvatanje ili odbijanje Božjeg poziva od strane ljudi. Drugim rečima „Mnogi su pozvani; ali neki odbijaju da dođu, a drugi koji dođu odbijaju da se potčine normama Carstva i stoga bivaju odbačeni. Oni koji ostanu nazivaju se 'izabranima'“. – D. A. Karson, *The Expositor's Bible Commentary: Matthew, Mark, Luke* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1984), str. 457 originala. Dakle, naša sposobnost izbora je još jedan pokazatelj neuslovljene Božje ljubavi, koja je otvorena za istinski slobodne reakcije prihvatanja ili neprihvatanja. Pozvani smo da je svojom slobodnom voljom prihvatimo.

Treći deo: Primena u životu

Na osnovu gore pomenutog uvida u vezi sa neuslovljenom Božjom ljubavlju, razgovarajte o sledećim pitanjima:

1. Kako nas shvatanje da Božja ljubav nije izazvana bilo kakvim delovanjem s naše strane približava Njemu? Navedite bar jedan praktičan primer.
2. Koji se aspekti fascinantne ideje da Božja ljubav prevazilazi razumna očekivanja jer On pokazuje saosećanje prema najnezaslužnijim ljudima, mogu koristiti u razgovorima sa nevernicima?
3. Na koje praktične načine možemo, nažalost, da se odupremo Božjoj ljubavi?
4. S obzirom na to da Božja ljubav ne koristi prinudu, šta treba da naučimo od ovakve vrste ljubavi, dok razmišljamo o načinima na koje mi, kao hrišćani, možemo autentičnije voleti druge?

LEKCIJA 2

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: Jovan 14,23

Središte proučavanja: 5. Mojsijeva 7,9; Psalam 145,9; Jezekilj 33,11; Matej 18,23-25; 2. Petrova 3,9; Juda 21.

Uvod: Božja ljubav je duboko relacionala. Blizak i pun ljubavi odnos sa Bogom ne može postojati bez ljudske uzajamnosti kao odgovora na Njegovo ljubazno dobročinstvo.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava tri glavne teme:

1. Božja ljubav je безусловna: Bog voli svakoga i želi da uspostavi odnos koji povezuje. Izražavanje Njegove ljubavi ne zavisi od ljudskog delovanja niti je ograničeno na određenu vrstu ljudi. On vidi vrednost u svakoj osobi i smatra njega ili nju predmetom Svojih blagoslova.
2. Ljubav Božja namerava da započne uslovni odnos: Božija ljubav je univerzalna i безусловna, ali On želi da ima specifičan i prisan odnos sa ljudskim bićima, što podrazumeva uslovljenost. On očekuje odgovor na ljubav koju oni od Njega dobijaju, spontano uzvraćenu ljubav u vidu poslušnosti i odanosti.
3. Božja ljubav bi trebalo da se ogleda u međuljudskim odnosima: Bog traži odnos uzajamne ljubavi; nastavak bliskog odnosa podrazumeva odgovarajući ljudski odgovor. Ljudska strana ljubavi koja održava zavet uključuje držanje Božjih zapovesti i ljubav jednih prema drugima, što su sve ljudske aktivnosti, osnažene Božjom ljubavlju.

Primena u životu: Bog želi da ima blisku zajednicu sa ljudskim bićima, ali taj odnos zahteva iskren odgovor i poslušnost sa naše strane. Zamolite svoje učenike da u tišini razmišljaju o tome šta ugrožava njihov odnos zaveta i ljubavi sa Bogom (i sa drugima).

Drugi deo: Komentar

1. Božja ljubav je безусловna.

Psalam 145,8.9 naglašava izuzetnu i sveobuhvatnu realnost Božje ljubavi: „Podatljiv je i milosrdan Gospod, dugo trpi i velike je milosti. Dobar je Gospod prema svima, i

žalostiv na sva djela svoja“. Ideja o ljubavi u ovom odlomku je izražena u smislu milosti, saosećanja, strpljenja, milosrđa i dobrote. Ova lista odražava otkrivenje Božje slave i karaktera Mojsiju u tekstu 2. Mojsijeva 34,6. U Psalmu 145,8, jevrejski izraz *khesed*, koji se takođe pojavljuje u tekstu 2. Mojsijeva 34,6, NKJV prevodi kao „milost“, dok se u nekoliko drugih verzija prevodi kao ljubav: „milost“ (NASB1995), „postojana ljubav“ (ESV, NRSV), „lojalna ljubav“ (NET) i „bogat ljubavlju“ (NIV). Izraz *khesed* prenosi pojmove lojalnosti, vernosti, dobrote i ljubaznosti (Ludvig Keler i dr., *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* [Leiden: Brill, 1994–2000], str. 336, 337) i pripada semantičkom domenu (lojalne/verne) ljubavi (Džejms Svanson, *Dictionary of Biblical Languages with Semantic Domains: Hebrew [Old Testament]* [Oak Harbor: Logos Research Systems, Inc., 1997]).

Sveobuhvatna stvarnost Božje ljubavi je preciznije naglašena u tekstu Psalm 145,9, koji naglašava da „dobar je GOSPOD prema svima“. Univerzalni obim božanske dobrote naveden u ovom stihu ukazuje na to da je ljubav Božija безусловna; odnosno ne zavisi od ljudskih postupaka ili reakcija. Psalm 145 koristi univerzalni jezik da u 12. stihu opiše „sinove ljudske“, za koje se pretpostavlja da čuju o Božjim divnim delima. Štaviše, Psalm 145,15 prikazuje „oči svih“ kako gledaju u Gospoda sa očekivanjem i primaju od Njega „hranu na vreme“. Zatim, Psalm 145,16 dodaje: „Otvoraš ruku svoju, i sitiš svašta živo po želji“. Najzad, Psalm se završava opštim pozivom da „blagosilja svako tijelo sveto ime njegovo uvijek i bez prestanka“ (Psalm 145,21). Ovaj univerzalni jezik naglašava sveobuhvatnu stvarnost Božje ljubavi i njenu безусловnu prirodu jer su sva stvorenja predmet Njegovih blagoslova.

Ova slika Božje безусловne ljubavi je u skladu sa idejom da Gospodu „nema zadovoljstvo da umre bezbožnik, nego da se zli okrene sa svog puta i živi“ (Jezekilj 33,11). Isto značenje je potvrđeno u tekstu 2. Petrova 3,9, gde se ističe da Bog „neće da ko pogine, nego svi da dođu u pokajanje“. Kao što 1. Timotiju 2,4 ukazuje, Gospod „hoće da se svi ljudi spasu i da dođu u poznanje istine“.

2. Ljubav Božja namerava da započne uslovni odnos.

Dok Psalm 145 naglašava sveobuhvatnu i безусловnu stvarnost Božje ljubavi, ovaj psalam takođe pravi razliku između vernih (stihovi 10 i 11) i zlih ljudi (stih 20). Štaviše, ovo poglavlje ističe konkretniji i uslovniji odnos Boga sa onima koji Ga traže i služe Mu. „Gospod je blizu svijeh koji ga *prizivaju*, svijeh, koji ga prizivaju u istini. Želju ispunja onima koji ga se *boje*, *tužnjavu* njihovu čuje, i pomaže im“ (Psalm 145,18.19). Zanimljivo, prema tekstu Psalm 145,20, ključna razlika između vernih i zlih je ta da prva grupa voli Gospoda: „Čuva GOSPOD sve koji ga ljube, a bezbožnike sve će istrijebiti“. Ova razlika sugerše da dok je Božja ljubav univerzalna i безусловna, On želi da ima lični, blizak odnos sa svakim ljudskim bićem, a ovaj odnos podrazumeva uslovljenost; odnosno ne može se uspostaviti bez ljubaznog ljudskog odgovora na ljubav Božiju. Istina, Božja ljubav je безусловna i sveobuhvatna, ali

odnos bliskosti sa Njim je uslovljen, jer kao takav ne može zaista postojati ako ljudska bića ne odgovaraju ljubavlju na ljubav koju su primili od Boga. Drugim rečima, istinska bliska veza podrazumeva određeni nivo reciprociteta.

Ova ideja o meri reciprociteta u iskrenom odnosu je ključna za razumevanje Božjeg zavetnog odnosa sa Njegovim narodom. Pre svega, ovaj savez je zasnovan na Božjoj bezuslovnoj ljubavi. Kao što se i ističe u vezi sa Izrailjem, u tekstu 5. Mojsijeva 7,6-8: „Jer si ti narod svet Gospodu Bogu svojem, tebe je izabrao Gospod Bog tvoj da mu budeš narod osobit mimo sve narode na zemlji. Ne zato što bi vas bilo više nego drugih naroda prihvati vas Gospod i izabra vas; jer vas bijaše manje nego ikogoga drugoga naroda; Nego što vas Gospod miluje i što drži zakletvu kojom se zakleo ocima vašim, zato vas je Gospod izveo rukom krjepkom i izbavio vas iz kuće ropske, iz ruke Faraona cara Misirskoga“. Međutim, iako se Božja ljubav ne zasniva na onome što Izrailj jeste ili čini, zavetni odnos između Boga i Izrailja zahteva određeni nivo uzajamnosti kao odgovor na Božju ljubav. Bog svakako drži svoj zavet verno i u njemu se ogleda milost. Adekvatan odgovor na to bi bio da ljudi vole Boga i drže Njegove zapovesti. Kao što se u tekstu 5. Mojsijeva 7,9 naglašava, Bog je „veran“ i „drži zavjet svoj i milost svoju do tisuću koljena onima koji ga ljube i drže zapovijesti njegove“.

3. Božja ljubav bi trebalo da se ogleda u međuljudskim odnosima.

Ako je odnos sa našim Bogom koji voli uslovljen (ovo se ne odnosi na Božju ljubav po sebi, koja je večna [Jeremija 31,3]), to znači da se može prekinuti, s obzirom na ljudski deo odnosa. Na primer, zbog zloće Izrailja, Osija 9,15 podvlači da njihov odnos ljubavi sa Bogom više ne postoji. Slična ideja se pojavljuje u tekstovima Jeremija 16,5 i Rimljanima 11,22 koji naglašavaju ideju da nastavak odnosa ljubavi sa Bogom zavisi od ljudskih bića, za koja se očekuje da „ostanu u Njegovoj dobroti“. Iz ove sveukupne perspektive Juda 21 apeluje na vernike: „I sami sebe držite u ljubavi Božijoj“. Odnos ljubavi sa Bogom uključuje, od strane ljudi, poštovanje Njegovih zapovesti (Jovan 14,21) i ljubav jednih prema drugima (1. Jovanova 4,7). Ove stvari nisu samo ljudska dela, već su zapravo ljudska aktivnost osnažena ljubavlju Boga koji nas je prvi zavoleo (1. Jovanova 4,19; uporedi sa tekstom 1. Jovanova 4,7).

Parabola o slugi koji ne prašta, u stihovima Matej 18,23-35, ukazuje na to da se bliski Božji odnos s nama može izgubiti ako se Njegova ljubav, koja nam je prva ponuđena, ne odrazi na naš odnos sa drugima. Parabola poredi gospodarev milosrdni čin praštanja prema svom slugi, koji zatim pokazuje zapanjujući nedostatak milosti i oprosta, potrebnim u mnogo manjoj meri, prema drugom slugi. U svetlu nepodudarnosti u praštanju kod navedenog poređenja, Isus nas uči da je Božje opraštanje puno ljubavi, koje se pokazuje kao prvo, uslovljeno našim praštajućim stavom prema drugima. Drugim rečima, odnos ljubavi sa Bogom uslovno treba da se

ogleda u međuljudskim odnosima (videti Jovan 15,12; 1. Jovanova 3,16; Jovan 4,7-12). U suprotnom, naš odnos ljubavi sa Bogom će biti prekinut. Ovu nesrećnu mogućnost ne treba shvatiti kao hladnu uslovljenost od strane Boga, već kao ozbiljan nedostatak razumevanja od strane ljudi u pogledu dubine Božje milosti. Kao što Luka 7,47 ističe, osećaj koliko nam je Bog oprostio primećuje se u našem pokazivanju ljubavi prema bližnjima. Dakle, ako ne izražavamo ljubav prema drugima, nismo zaista razumeli, niti dovoljno cenimo, dubinu Božje ljubavi prema nama.

Treći deo: Primena u životu

Bog bezuslovno voli svakoga. Dok prihvatamo i odgovaramo na Njegovu ljubav, u smislu da prihvatamo bliski odnos pun ljubavi sa Njim, takođe osećamo, kao praktičan efekat našeg bliskog odnosa sa Bogom, želju da uspostavimo odnos pun ljubavi sa drugima. Stoga, Bog ne samo da daje svoju ljubav svojim stvorenjima, već im takođe dozvoljava da slobodno odgovore (bilo pozitivno ili negativno) na Njegovu ljubav i voljan je da omogući svakoj osobi da izrazi ljubav prema Njemu i drugima. Na osnovu ove ideje, diskutujte o sledećim pitanjima:

1. Kako možemo bezuslovno pokazati svoju ljubav i poštovanje prema svakom ljudskom biću, bez obzira na društveni položaj, individualne karakteristike ili lična dostignuća?
2. Zamislite priču koja ilustruje razliku između bezuslovne ljubavi i uslovnog bliskog odnosa. Kako ovaj primer ilustruje pojmove bezuslovnosti i uslovljenosti u našem objašnjenju Božje ljubavi i Njegovog odnosa punog ljubavi prema nama?
3. Naš odnos bliskosti sa Bogom nas navodi da želimo i uživamo u činjenju dobra drugima, što je u suprotnosti sa ravnodušnošću prema potrebama drugih ljudi. Kako naš odnos sa Bogom menja način na koji se ponašamo i delujemo kada su u pitanju osobe koje su deo naše porodice, posla i susedstva?
4. Kako i dalje možete pokazati bezuslovnu ljubav prema nekome ko ne želi da stupi u odnos poštovanja i ljubavi sa vama? Da li mislite da neprekidni stav bezuslovne ljubavi ima potencijal da utiče na ovu osobu da promeni mišljenje? Objasnite.
5. Šta bismo mogli da uradimo da se povežemo i pokažemo bezuslovnu ljubav, poštovanje i podršku prema tinejdžerima u našoj crkvi? Kako možemo razviti pozitivne međugeneracijske veze sa mlađim ljudima, za odnos sa više ljubavi?

LEKCIJA 3

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: Sofonija 3,17

Središte proučavanja: Sofonija 3,17; Luka 15,4-32.

Uvod: Naš Bog pun ljubavi se raduje i drago mu je što ima odnos pun ljubavi sa svojim stvorenjima.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu ističe tri osnovne poruke:

1. Božje zadovoljstvo zbog Njegovih stvorenja pokazuje koliko smo cenjeni u Njegovim očima: Svaka pojedinačna osoba u Božjim očima je dragocena i od neprocenjive vrednosti i značaja. Iz tog razloga, On uživa u svojim sinovima i kćerima kada se pokaju i traže Ga. Luka 15. poglavlje u svojim parabolama ističe Božju radost i slavlje zbog spasenja izgubljene osobe. Njegovo zadovoljstvo zbog našeg spasenja pokazuje koliko smo vredni u Božjim očima.
2. Božje zadovoljstvo je razlog za ljudsku radost i hvalu: Bog želi da ispuni naša srca neizmernom radošću i On uživa u ljudskoj radosti i pohvalama. Gospod poziva svoj narod da iskusi zadovoljstvo dok Ga s radošću hvale kroz molitve i pesme. Takođe, upućivanje hvale Bogu pomaže nam da zamislimo, u iščekivanju, Njegovo zadovoljstvo i radost u budućnosti, kada ćemo kroz svu večnost biti sa Njim.
3. Hristos nam je potreban da bismo ugodili Bogu: Pozvani smo da ugodimo Bogu, prinoseći Mu duhovne žrtve kroz hvalu upućenu sa naših usana i izražavanje zahvalnosti, kao i kroz praksu činjenja dobra i deljenja onoga što imamo sa potrebitima. Ipak, to možemo učiniti samo uz Hristovo posredovanje. Naša vera je Bogu ugodna samo kroz Hristovo delo za nas.

Primena u životu: Božje zadovoljstvo zbog Njegovih stvorenja pokazuje koliko smo cenjeni u Njegovim očima i koliko On ceni ono što je stvorio. Kako mi, na osnovu toga, možemo ceniti vrednost svake osobe?

Drugi deo: Komentar

1. Božje zadovoljstvo zbog Njegovih stvorenja pokazuje koliko smo cenjeni u Njegovim očima.

Parabola o izgubljenom sinu izvanredno ilustruje koliko smo vredni za Boga. Luka 15. poglavlje naglašava neverovatnu vrednost (izgubljenih) ljudskih bića u Božjim očima kroz sve tri kombinovane parabole koje su ispričane gundavim farisejima i književnicima (Luka 15,2). Važno je napomenuti da fariseji i književnici ne vide nikakvu vrednost u ljudima („grešnicima“) koje Isus toplo prima (Luka 15,2). Elen G. Vajt ističe da su „fariseji za njih imali samo prezir i osudu, ali Hristos ih je pozdravio kao decu Božju koja su se, istina, otuđila od Očevog doma, ali ih očinsko srce nije nikada zaboravilo“ – *Hristove očigledne pouke*, str. 186 originala.

Ovim parabolama Isus je ukorio prezirni mentalitet fariseja, naglašavajući božansko zadovoljstvo zbog povratka i primanja onih koji su bili izgubljeni. Drugim rečima, izraz radosti i zadovoljstva u svakoj paraboli ukazuje na to koliko je vredan onaj koji je izgubljen. U paraboli o izgubljenoj ovci pastir željno ide za izgubljenom ovcom „dok je ne nađe“ (Luka 15,4). On se vraća sa ovcom „na ramenima svojim, radujući se“ (Luka 15,5). Što više shvatamo koliko je pastir radostan, to više uviđamo koliko je u njegovim očima vredna izgubljena ovca. Zaista, radost i zadovoljstvo pastira sve više rastu, dok poziva komšije i prijatelje da se raduju sa njim (Luka 15,6).

Isti obrazac karakteriše i druge dve parabole. U paraboli o izgubljenom novčiću, žena pažljivo traži novčić „dok ga ne nađe“ (Luka 15,8). Zatim, sa ogromnim zadovoljstvom, poziva komšije i prijatelje da se raduju sa njom (Luka 15,9). Što se tiče parabole o izgubljenom sinu, koja je vrhunac sve tri parabole, izgubljeni sin ne samo da je izgubljen, već nam je rečeno da je tvrdoglavo išao žurnim koracima ka tom stanju, pošto u početku nije uočio prave posledice njegovih nepromišljenih i glupih odluka. Na kraju, kada je došao k sebi, rasipni sin oseća da su njegovo dostojanstvo i vrednost pred ocem izgubljeni zbog njegovog greha: „I već nijesam dostojan nazvati se sin tvoj“ (Luka 15,19).

Međutim, ono što je otac učinio razlikuje se od razumnih očekivanja njegovog sina. Umesto toga, otac „potrčavši zagrlji ga i cjeliva ga“ (Luka 15,20). Šokantno, ovo nisu jedini izrazi dobre volje i zadovoljstva od strane oca. Ne obazirući se na sinovljev zahtev da bude primljen kao sluga, otac ističe dostojanstvo svog sina tražeći od sluge da donesu „najlepšu haljinu“, „prsten“ i „obuću“ za njega (Luka 15,22). Ali to nije dovoljno. Potvrđivanje sinovljeve vrednosti novom odećom pojačava se izuzetnim slavljem koje otac priređuje: „I dovedite tele ugojeno te zakoljite, da jedemo i da se veselimo“ (Luka 15,23). Ukratko, otac ne samo da prima sina, već je zadovoljan njegovim povratkom.

Do sada, u paraboli o izgubljenom sinu nalazimo isti opšti obrazac koji se pojavljuje i u parabolama o izgubljenoj ovci i izgubljenom novčiću; naime, izgubljeno je pronađeno i nastaje slavlje zbog ove vesti. Međutim, parabola o izgubljenom sinu ide korak dalje, pošto stariji sin snažno dovodi u pitanje slavlje (Luka 15,28-30). Ova

tačka je relevantna jer ilustruje stav fariseja na početku poglavlja (videti Luka 15,2). I stariji sin u parabolama i fariseji veoma kritikuju prijem grešnika i zajedništvo/proslavu sa njima. Ova kritika otkriva da oni potcenjuju vrednost ljudi koji su toplo primljeni. Nasuprot tome, parabola uči kako Bog ceni svoje sinove i kćeri i slavi kada se pokaju i traže Ga. Iz tog razloga, parabola se završava tako što otac na kritiku starijeg sina odgovara sledećom izjavom: „Trebalo se razveseliti i obradovati“ (Luka 15,32).

Grčka reč za prevedeni izraz „trebalo“ je glagol *dei*, što doslovno znači „potrebno je, mora se, treba“ ili podvlači da bi se nešto „trebalo dogoditi zato što je prikladno“ (Frederik V. Danker, i dr., *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* [Chicago: University of Chicago Press, 2000], str. 214 originala). Neke biblijske verzije to prevode kao „doliči“ (ESV, RSV) ili „trebalo je“ (NASB, NRSV, NIV) u tekstu Luka 15,32. Osnovni koncept u ovom izrazu nužnosti je dragocena vrednost onoga ko je izgubljen ali je sada pronađen. Upravo iz ove perspektive otac podvlači da „moramo“ da slavimo. U svetlu vrednosti onoga ko je pronađen nema druge opcije. Slično već prikazanim osećanjima u dve prethodne parabole, otac ne želi da slavi sam. Čini se da su i sluge uključene (Luka 15,22-27), a otac naglašeno apeluje na starijeg sina da i on učestvuje. Izgubljeni sin nije samo „tvoj sin“, da upotrebimo izraz starijeg brata (Luka 15,30), već, kako otac apeluje, „brat tvoj“ (Luka 15,32).

Stoga parabole koje je Isus ispričao u ovom poglavlju (Luka 15), poučavaju da Božje zadovoljstvo spasenjem Njegovih sinova i kćeri pokazuje koliko smo cenjeni u Njegovim očima. On želi ne samo da se osećamo cenjenima zbog Njegovog zadovoljstva punog ljubavi prema nama, već treba da slavimo sa Njim (i stoga svim srcem cenimo) spasenje naše braće i sestara.

2. Božije zadovoljstvo je razlog za ljudsku radost i hvalu.

Sofonija 3,17 i Psalam 149,4 su donekle slični u svom naglasku na Božje zadovoljstvo. Psalam 149 je poziv da se radosno slavi Bog: „Neka se veseli Izrailj o stvoritelju svom, sinovi Sionski nek se raduju o caru svom“ (Psalam 149,2). Psalam 149,4 opisuje razlog za ovaj poziv: „Jer je mio Gospodu narod njegov“. Dakle, psalam potvrđuje zadovoljstvo u dvosmernom odnosu. Bog je zadovoljan ljudima i, na osnovu toga, ljudi su pozvani da iskuse zadovoljstvo u Gospodu dok Ga s radošću hvale.

Isto tako, Sofonija 3,14 podstiče Božji narod da radosno hvali Gospoda: „Pjevaj, kćeri Sionska; klikuj, Izrailju; raduj se i veseli se iz svega srca, kćeri Jerusalimska“. Ovo podsticanje je praćeno naglaskom u tekstu Sofonija 3,17 da je moćni i spasonosni Bog usred svog naroda i „radovaće ti se veoma, umiriće se u ljubavi svojoj, veseliće se tebe radi pjevajući“. Dok Psalam 149 naglašava Božje zadovoljstvo kao razlog za ljudsku hvalu i radost, Sofonija 3 prikazuje da bi pohvale Njemu u čast trebalo da dočaraju Božje buduće zadovoljstvo i radost radi Njegovog naroda.

3. Hristos nam je potreban da bismo ugodili Bogu.

Pored ostalih načina na koje smo pozvani da ugodimo Bogu u Svetom pismu (videti, na primer, Jevrejima 11,5.6; 2. Korinćanima 5,9; Kološanima 1,10; 1. Solunjanima 4,1), Jevrejima 13,15 nas podstiče da neprestano prinosimo duhovne žrtve Bogu, koje uključuju hvalu sa naših usana u znak zahvalnosti Njemu i praksu činjenja dobra i deljenja onoga što imamo sa potrebitima. Sledeći stih zaključuje: „Jer se takovijem žrtvama ugađa Bogu“ (Jevrejima 13,16). Važno je napomenuti da prve reči u Jevrejima 13,15 ukazuju na to da ne bi trebalo da sami prinosimo ove žrtve. Umesto toga, treba da prinesemo duhovne žrtve Bogu „kroz njega [Isusa]“. Drugim rečima, mi nismo u stanju da ugodimo Bogu sopstvenim pohvalama i dobrim delima. Samo kroz Hrista naše pohvale i dela mogu biti prineti kao duhovne žrtve koje su zaista ugodne Bogu.

Treći deo: Primena u životu

Ljudska bića imaju izuzetnu vrednost. Vi ste vredni jer ste stvoreni po Božjem obličju. Neverovatan je osećaj znati da Bog ceni ljude više nego što možemo da zamislimo. Imajući ovo na umu, razgovarajte o pitanjima u nastavku:

1. Kako naše poštovanje i ljubav koju im pokazujemo, ljudima koje srećemo u svakodnevnom životu može pokazati koliko su vredni u Božjim očima?
2. Na koji način religiozni ljudi mogu, nažalost, prezirati dostojanstvo i vrednost drugih?
3. Oni koji vole Boga želeće da znaju kako da Mu ugode. Ali kako, u stvari, možemo ugoditi Bogu? U kojoj meri je način na koji cenimo druge ljude povezan sa Božjim oduševljenjem zbog spasenja Njegovog naroda?
4. Šta možete učiniti da cenite svaku osobu do te mere da uživate u njegovom ili njenom spasenju i da objavljujete Božju dobrotu i nepokolebljivu ljubav?

Navedite jedan praktičan primer kako nam Hristovo posredovanje omogućava da svojim delima ugodimo Bogu.

LEKCIJA 4

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: Isaija 49,15

Središte proučavanja: Psalam 103,13; Isaija 49,15; Osija 11,1-4.8.9;

Matej 9,36; 1. Korinćanima 13,4.

Uvod: Bog je telesno/emocionalno ganut, imajući duboku saosećajnu ljubav prema svom narodu.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava tri glavne teme:

1. Naš saosećajni Bog je živopisno predstavljen u Svetom pismu slikama o roditeljskoj privrženosti: Božja ljubav ima snažne emocionalne aspekte, poput roditeljskih. Metafora božanske ljubavi nalik majčinskoj ljubavi donosi predstavu o tome da Bog ne zaboravlja svoj narod i i saoseća sa njim. Materinske slike su, u izvesnoj meri, najbolja ilustracija Božjeg saosećanja, brige pune ljubavi i pažnje prema potrebama Njegovog naroda. Sveto pismo takođe ilustruje Božje saosećanje koristeći sliku oca punog ljubavi i samilosti.
2. Naš saosećajni Bog upečatljivo je prikazan u Svetom pismu korišćenjem visceralnih izraza: U mnogim biblijskim odeljcima, visceralni jezik se koristi da izrazi Božju naklonost, jer je On telesno/emocionalno dirnut, sa izraženim dubokim saosećanjem prema ljudima. Hebrejska reč za saosećanje opisuje majčinsku ljubav nalik onoj koju gaji prema detetu koje nosi u svom stomaku, naglašavajući majčino saosećanje prema svome čedu. Slično, Bog pokazuje nežnu naklonost i saosećanje prema svom narodu.
3. Naš saosećajni Bog je ljubomoran na dobar i pravedan način: Bog traži prislan i isključiv zavetni odnos sa nama i zahteva vernost od svog naroda. U tom smislu, Bog je u Svetom pismu opisan kao revnostaan i ljubomoran. Umesto negativne konotacije da je hirovit, ovaj opis prenosi ideju da Bog deluje u našem najboljem interesu kako bi nas zaštitio od samopovređivanja i kršenja zavetnog odnosa.

Primena u životu: Bog nas poziva da budemo slični Njemu i gajimo istu saosećajnu ljubav. U našem saosećanju prema drugima, moramo da budemo pažljivi prema ljudima oko nas i da kao crkva negujemo praktičnu i aktivnu brigu za bližnje.

Drugi deo: Komentar

1. Naš saosećajni Bog je živopisno predstavljen u Svetom pismu slikama o roditeljskoj privrženosti.

Jedan od najslikovitijih opisa Boga u Svetom pismu predstavljen je roditeljskim jezikom majke i oca, koji su posebne figure u sferi međuljudskih odnosa, pune ljubavi i saosećanja.

U dijalogu između Boga i Siona, u tekstu Isaija 49,14-23, a koji je deo šire poruke utehe date Izrailju (Isaija 49,14-26), Sion se u početku žali: „Ostavi me Gospod, i zaboravi me Gospod“ (Isaija 49,14). U svom odgovoru, Gospod ističe da nikada ne zaboravlja svoj narod i ova izjava je poetski oblikovana likom majke: „Može li žena zaboraviti porod svoj da se ne smiluje na čedo utrobe svoje? A da bi ga i zaboravila, ja neću zaboraviti tebe“ (Isaija 49,15). Slika majke je ovde povezana sa idejama sećanja i saosećanja. Nasuprot tome, ideja zaborava, u ovom kontekstu, opisuje nedostatak saosećanja.

Opšta pretpostavka je da majka nikada ne zaboravlja svoje dete. U svakom slučaju, ovaj nivo posvećenosti je ono što svi očekuju od nje. Lik majke je zato verovatno najbolji primer za ilustraciju Božjeg saosećanja i pažnje prema potrebama Njegovog naroda. Ipak, ne ispunjavaju sve majke ova očekivanja. Dok mnogi ljudi mogu opisati svoje majke kao najbrižnija i najsaosećajnija ljudska bića na svetu, drugi, nažalost, možda nemaju tako lepa sećanja na svoje majke. Iako se čini da Isaija 49,15 postavlja sliku majke kao vrhunac ljudske svesti i saosećanja, ovaj odlomak takođe može objasniti negativna iskustva koja je izazvala zaboravna i bezosećajna majka.

Dakle, iako se takva iskustva smatraju atipičnim, poređenje u ovom odlomku priznaje da neke majke mogu odstupiti od te norme i ipak zaboraviti na svoje dete. Nažalost, ovo iskustvo je tužna stvarnost u životima nekih ljudi. Međutim, čak i ako se ovo iskustvo desi, Bog nikada neće zaboraviti svoj narod, i uvek će saosećati sa njima. Ukratko, poređenje Boga sa majkom u ovom odlomku pruža prelepu sliku saosećajnog Boga, kako onima koji imaju brižnu majku (Bog je nalik njoj), tako i onima koji imaju, ili su imali, negativno iskustvo sa majkom bez ljubavi (Bog je, definitivno, drugačiji od nje).

Takođe, biblijski opis Božjeg saosećanja koristi uporedni jezik koji se odnosi i na oca. Psalam 103 hvali Gospoda za Njegovu milost: „Milostiv je i dobar Gospod, spor na gnjev i veoma blag. Ne gnjevi se jednako, niti se dovijeka srdi. Ne postupa s nama po grijesima našim, niti nam vraća po nepravdama našim“ (Psalam 103,8–10). Sledeći ovaj opis, psalam poredi Boga sa ocem: „Kako otac žali sinove, tako Gospod žali one koji ga se boje“ (Psalam 103,13).

2. Naš saosećajni Bog upečatljivo je prikazan u Svetom pismu korišćenjem visceralnih izraza.

Saosećanje je u Bibliji prikazano visceralnim jezikom. Ovaj jezik opisuje saosećanja u Svetom pismu, posebno ona koja se odnose na božansko saosećanje, izrazima koji se odnose i na emocionalno i na fizičko. Na primer, „Hebrejska reč za saosećanje“, koja je *rahamim*, „etimološki je povezana sa *rehem* (materica)“ (Šmuel Himelštajn, „Compassion“, *The Oxford Dictionary of the Jewish Religion*, 2. izdanje, izd. Adele Berlin [Oxford: Oxford University Press, 2011]). Ova ideja pojačava poređenje Božjeg saosećanja sa saosećanjem majke prema detetu koje je izašlo iz njene utrobe. Naravno, ovaj izraz koji se odnosi na nešto što je u fizičkom obliku ne treba shvatiti bukvalno kada je Bog u pitanju. Ali tako moćan prikaz je verovatno konačna slika koju možemo da upotrebimo da bismo istinski izrazili, u ograničenosti ljudskih koncepata i jezika, dubinu Božje saosećajne ljubavi.

Osija 11. poglavlje na poseban način prikazuje kako Gospod izražava svoju duboku ljubav prema Izrailju. On navodi da „Kad Izrailj bješe dijete, ljubljah ga“ (Osija 11,1), kao i „Ja učih Jefrema hoditi držeći ga za ruke“ (Osija 11,3). Međutim, Gospod ističe i da je Njegov narod „prionuo za otpad od mene“ (Osija 11,7). Ipak, On potvrđuje svoju ljubav govoreći: „Kako da te dam, Jefreme? da te predam, Izrailju?“ (Osija 11,8). Koristeći visceralni jezik da bi prikazao svoje saosećanje, tačnije „stanje srca“, Gospod govori svom narodu: „Ustreptalo je srce moje u meni, uskoлебala se utroba moja od žalosti“ (Osija 11,8).

Hebrejski glagol *hpk* se takođe pojavljuje u vezi sa srcem, ovog puta kako bi prikazao ljudsku tugu, u Plaču Jeremijinom. Još jednom se koristi telesni visceralni jezik: „Pogledaj, Gospode, jer mi je tuga, utroba mi se uskoлебala, srce se moje prevrće [glagol *hpk*] u meni“ (Plač Jeremijin 1,20). Dakle, visceralni jezik, koji se odnosi na ljudsko srce u Plaču Jeremijinom i na božansko srce u Osiji, emotivno opisuje dubine Božjeg saosećanja za Njegov narod.

Slično, grčki glagol *splagchnizomai* se koristi u Novom zavetu, posebno u sinoptičkim jevanđeljima, da prikaže Isusovo sažaljenje prema ljudima (videti Matej 9,36; Matej 14,14; Matej 15,32; Matej 20,34; Marko Marko 1,41; Marko 6,34; Marko 8,2; Luka 7,13; pogledajte ovaj način izražavanja i u tekstovima Matej 18,27; Marko 9,22; Luka 10,33 i Luka 15,20); Važno je napomenuti da srodna imenica *splagchnon*, koja prenosi ideju naklonosti ili saosećanja u mnogim novozavetnim stihovima (videti Luka 1,78, Filibljanima 1,8; Filibljanima 2,1; Kološanima 3,12), doslovno upućuje na „unutrašnje delove tela“, posebno na „utrobu“ (Frederik V. Danker i drugi, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* [Chicago: University of Chicago Press, 2000], str. 938). Kao što Kreig Blumberg naglašava u svojim zapažanjima o tekstu Matej 9,36, da Isusove „emocije odražavaju duboko 'saosećanje' koje je na nivou osećaja u stomaku (najbliži, idiomatski engleski ekvivalent za izraz [od grčkog *splanchnos*] koji se može odnositi na creva i bubrege)“ (*Matthew: The New American Commentary* [Nashville: Broadman & Holman Publishers, 1992], 22. tom, str. 166). Dakle, Novi zavet emocionalno prikazuje

Isusovo saosećanje koristeći visceralni jezik tj. da je ganut na nivou unutrašnjih delova tela. Da to još bolje približimo, On je telesno/emocionalno ganut, imajući duboku saosećajnu ljubav prema ljudima. Ovo je uporedivo sa starozavetnim opisom Božjeg dubokog saosećanja prema Njegovom narodu.

3. Naš saosećajni Bog je ljubomoran na dobar i pravedan način.

Kao deo starozavetne slike našeg saosećajnog Boga, Gospod je opisan kao ljubomoran (videti 2. Mojsijeva 20,5; 2. Mojsijeva 34,14; 5. Mojsijeva 4,24; 5. Mojsijeva 5,9; 5. Mojsijeva 6,15; 5. Mojsijeva 32,16.21; Isus Navin 24,19; 1. O carevima 14,22; Psalam 78,58; Jezekilj 39,25; Naum 1,2; Joilo 2,18; Zaharija 1,14; Zaharija 8,2).

Ovaj opis se pojavljuje u drugoj zapovesti, koja se nadovezuje na prvu („Nemoj imati drugih bogova uza me“, 2. Mojsijeva 20,3) i zabranjuje pravljenje bilo kakvog „lika rezana“ (2. Mojsijeva 20,4). Zapovest dodaje: „Nemoj im se klanjati niti im služiti, jer sam ja Gospod Bog tvoj, Bog revnitelj“ (2. Mojsijeva 20,5). Kao i u bračnim odnosima, Bog zahteva isključivost i vernost od svog naroda. Uzimajući u obzir ovaj zavetni odnos, kada Božji narod prekrši Njegovu zapovest praveći idole i obožavajući ih/služeći im, prema biblijskoj terminologiji ljudi podstiču Boga, ili Ga izazivaju, na ljubomoru i gnev (5. Mojsijeva 32,16.21; Isus Navin 24,19). Kao Bog koji je svet (Isus Navin 24,19, Jezekilj 39,25) i koji je revan u odnosu sa svojim narodom (Joilo 2,18; Zaharija 1,14; Zaharija 8,2), Njegova ljubomorna reakcija je, zapravo, sveti odgovor na nevernost i idolopoklonstvo Njegovog naroda.

Ova starozavetna slika Božje ljubomore se očigledno razlikuje od Pavlovog upozorenja protiv ljubomore među članovima crkve u Novom zavetu (videti 1. Korinćanima 13,4; 2. Korinćanima 12,20; Galatima 5,20). Pavle pozitivno govori o „Božjoj ljubomori“, naglašavajući u 2. Korinćanima 11,2, da revnuje za crkvu. Ova razlika između negativne ljudske ljubomore koju treba izbegavati i Božje pozitivne ljubomore može se uočiti u grčkom jeziku preko dve moguće definicije ljubomore u Novom zavetu: (1) „biti pozitivno i intenzivno zainteresovan“ (revnost); i (2) „imati intenzivna negativna osećanja prema tuđim dostignućima“ („zavist“) (Danker i drugi, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, str. 427).

Treći deo: Primena u životu

Bog aktivno pokazuje saosećanje i ljubav prema svom narodu i poziva nas da činimo isto. Uzimajući ovu ideju u obzir, razgovarajte o sledećim pitanjima:

1. Ako Božje saosećanje upoređujemo sa saosećanjem brižne majke, kako sećanje i zaborav igraju ulogu u pokazivanju saosećanja? Navedite primere.

2. Na koji način možete biti ljubomorni, u pozitivnom smislu, u odnosima u crkvi, kao što je Bog ljubomoran u odnosima sa svojim narodom?
3. Kako možemo biti korisni kao crkva u pogledu brige za druge i u pogledu uključivanja potreba drugih u naše duhovne ciljeve?

LEKCIJA 5

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: Psalam 78,38

Središte proučavanja: Psalam 78; Matej 21,12.13; Jovan 2,14.15.

Uvod: Božji gnev je izraz Njegove ljubavi, koja će kazniti zlo i greh.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava dve glavne poruke:

1. Božji gnev je Njegov sveti i strpljivi odgovor na greh: Božji gnev nije zasnovan na odluci koja je proizvoljna, nekontrolisana ili osvetnička. Umesto toga, to je nepokolebljivi odgovor protiv zla i nepravde koji je uvek pun ljubavi. Njegov gnev je odgovor na neprekidno i buntovno činjenje greha, koji uništava Njegova stvorenja. Božanski gnev je još jedan izraz Njegove ljubavi, bilo da kažnjava zle ljude za njihove grehe ili da izbavlja svoj narod iz ruku neprijatelja. U Svetom pismu, Božji gnev se najbolje razume u kontekstu celog narativa, i dobar primer nam j Psalam 78. Uprkos svim znacima i čudima koje je učinio Bog, Njegov narod Ga je zaboravio, postavši tvrdoglav i buntovan, nepokajanog srca.
2. Božji gnev je pravedan gnev pun ljubavi: U Svetom pismu nalazimo opis Božjeg gneva, kao pravednog gneva protiv ugnjetavanja i patnje Njegovog naroda. Bog interveniše kako bi kaznio zlo, s obzirom na Njegovu pravednu ogorčenost, ali je Njegovo delovanje uvek motivisano savršenom dobrotom i ljubavlju. Njegov gnev je pravi odgovor protiv zla, pošto zlo povređuje Njegova voljena stvorenja.

Primena u životu: Uzimajući u obzir Božji odgovor na nepravdu i zlo, kako treba da radimo na uklanjanju nepravde ili na aktivnom ublažavanju patnje drugih?

Drugi deo: Komentar

1. Božji gnev je Njegov sveti i strpljivi odgovor na greh.

Biblijsko učenje o Božjem gnevu najbolje se razume u kontekstu priče u kojoj se pominje. Psalam 78, koji je drugi po dužini psalam u Psaltiru (prvi je Psalam 119), naglašava specifične događaje u istoriji Izrailja, posebno izlazak iz Egipta i lutanje pustinjom. U ovom poetskom narativu, Asaf podstiče Božji narod da bude veran Gospodu, za razliku od buntovnih prošlih generacija.

Za razliku od mnogih psalama, ovaj psalam nije upućen Bogu u obliku pesme/molitve, već ljudima, u obliku pesme/pouke (videti belešku autora Adele Berlin i Marka Cvija Bretlera, *The Jewish Study Bible*, 2. izdanje [Oxford: Oxford University Press, 2014], str. 1353. Najverovatnije, psalmista je nameravao da pomogne ljudima da se sete Božijih moćnih i ljubaznih dela, dok su pevali ovaj poetski narativ, osiguravajući tako da ih ne zaborave kao što je to učinila generacija u pustinji (vidi belešku autora Jovana Kolinsa, *ESV Study Bible* [Wheaton, IL: Crossway, 2008], str. 1033).

Hebrejski glagol za zaborav (*škh*) je upotrebljen dva puta u ovom psalmu. U tekstu Psalam 78,7, naglasak na tome da se ne zaboravljaju dela Gospodnja povezan je sa polaganjem „nade u Boga“ i držanjem „Njegovih zapovesti“. Nasuprot tome, zaboraviti Božja dela znači biti „tvrdoglav i buntovan“ i otkriva dublji problem neispravnosti „srca“; to jest, pokazuje duh koji „nije veran Bogu“ (Psalam 78,8). Uprkos svim čudima i blagoslovima u pustinji, ljudi buntovno „jednako griješiše njemu“ (Psalam 78,17), „kušaše Boga u srcu svom“ (Psalam 78,18) i „vikaše na Boga“ (Psalam 78,19). Kao odgovor na ovaj greh čujemo spominjanje Božijeg gneva u tekstu Psalam 78,21: „Gospod ču i razljuti se, i oganj se razgorje na Jakova, i gnjev se podiže na Izrailja“. Razlog za gnev Božiji sažet je u sledećem stihu: „Jer ne vjerovalaše Bogu i ne uzdaše se u pomoć njegovu“ (Psalam 78,22), uprkos svim znamenjima i čudima koje je Gospod učinio pred njihovim očima.

Isto tako, sledeće pominjanje Božjeg gneva, u tekstu Psalam 78,31, nastavlja da potvrđuje da „preko svega toga još griješiše, i ne vjerovalaše čudesima njegovijem“ (Psalam 78,32). Istina, psalam čak ističe da su, kada ih je Bog udario, ponovo počeli da Ga traže i da se sećaju da je Bog njihovo spasenje (Psalam 78,34.35). Međutim, ova reakcija nije bila iskrena. U stvari, „laskahu mu ustima svojim, i jezikom svojim lagahu mu. A srce njihovo ne bješe njemu vjerno, i ne bijahu tvrdi u zavjetu njegovu“ (Psalam 78,36.37). Upravo u ovom kontekstu nalazimo najlepší opis Božijeg gneva u ovom psalmu: „Ali on bješe milostiv, i pokrivaše grijeh, i ne pomori ih, često ustavljaše gnjev svoj, i ne podizaše sve jarosti svoje“ (Psalam 78,38).

Asaf je takođe podsetio Božji narod da ih je Božji gnev izbavio od ugnjetavanja, nakon što je Njegova pravedna presuda pogodila Egipćane (Psalam 78,49.50). Ali, i posle ovog divnog izbavljenja, Izrailjci „kušaše i srdiše Boga višnjega i uredaba njegovijeh ne sačuvalaše“ (Psalam 78,56). Među božanskim zapovestima, poseban naglasak je stavljen na greh idolopoklonstva: „Uvrijediše ga visinama svojim, i idolima svojim razdražiše ga“ (Psalam 78,58). Zanimljivo je da je Božji gnev opisan, u ovom kontekstu, u smislu napuštanja: „Ostavi naselje svoje u Silomu“ (Psalam 78,60) i „predade maču narod svoj“ (Psalam 78,62).

Poetski narativ u ovom psalmu ukazuje na to da Božji gnev nije proizvoljna odluka, niti nekontrolisana reakcija. Umesto toga, Njegov gnev je Njegov čvrst odgovor na neprekidno i buntovno činjenje greha.

2. Božji gnev je pravedan gnev pun ljubavi.

Narativi iz Jevanđelja koji opisuju Isusovo čišćenje hrama (Matej 21,12.13; Marko 11,15-17; Luka 19,45-48; Jovan 2,14.15) pružaju dragocen primer kako treba razumeti božanski gnev kao pravednu i odgovornu ogorčenost, za razliku od prevrtljivog i impulsivnog stava. U 16. poglavlju *Čežnje vekova* („U svom Hramu“), Elen G. Vajt nudi pronicljive napomene za naše razmišljanje o Božjem gnevu. Mnogo puta u ovom poglavlju ona tvrdi da nije samo čovek Isus taj koji je izvršio čišćenje hrama. Prema njenim rečima, „čišćenje Hrama je bilo ispoljavanje nečeg višeg od ljudske sile“ – *Čežnja vekova*, str. 164 originala. Takođe, dok su ljudi gledali u Hrista, oni su videli kako je „božanstvo zasijalo kroz ljudsku prirodu“ – 158. i 162. str. originala.

Elen G. Vajt objašnjava da su trgovci u okviru hrama „tražili previsoke cene za životinje koje su prodavali, a svoju dobit su delili sa sveštenicima i poglavarima, koji su se tako bogatili na račun naroda“ – str. 155 originala. Dakle, umesto da istinski služe kao Božji predstavnici pred narodom ispravljajući „zloupotrebe hramskog predvorja“, sveštenici i vladari su mislili „samo o svom dobitku“ – str. 156 i 157 originala. Kako ona ističe, trebalo je da „narodu daju primer poštenja i samilosti“, da budu pažljivi prema „potrebama vernika“ i „spremni da pomognu onima koji nisu bili u stanju da kupe potrebne žrtve“ – str. 157 originala. Ipak, dopustili su da pohlepa otvrdne njihova srca.

Elen G. Vajt opisuje ljude u hramu kao one „koji su nevoljni, siromašni i žalosni. Tu je bilo slepih, hromih, gluvi. Neki su doneti na nosilima. Dolazili su mnogi tako siromašni da nisu mogli da kupe ni najskromniju žrtvu za Gospoda, čak toliko siromašni da nisu bili u stanju da nabave hranu kojom bi utolili svoju glad“ – *Čežnja vekova*, str. 157 originala. Ali sveštenici nisu imali „saučešća i samilosti“ prema njima. „Njihove patnje nisu budile nikakvo sažaljenje u srcima sveštenika“ – str. 157 originala.

Za razliku od sveštenika, Isus dolazi u hram i vidi „nepoštene poslove“ i „bedu siromašnih“. Zatim, Elen G. Vajt koristi izraze koji opisuju ogorčenost, kako bi naglasila Isusovu reakciju. „Dok je posmatrao taj prizor, Njegovo lice izražavalo je ogorčenje, vlast i silu“ – str. 157 originala. Upravo u ovom kontekstu ogorčenosti Elen G. Vajt ističe da je Hristovo božanstvo zasijalo kroz Njegovu ljudsku prirodu. Kako su se pogledi „onih koji su se bavili nesvetom trgovinom“ zaustavili na Njemu, osećali su se kao da su „dovedeni pred Božji sud da daju odgovor za svoja dela“ – str.

157 i 158 originala. Ona kvalifikuje Isusovo rušenje „stolova menjača“ kao „revnost i strogost koje nikada ranije nije ispoljavao“ – str. 158 originala.

Važno je napomenuti da se ovaj gnev ne može pravilno razumeti bez naglaska na Hristovo pokazivanje „ljubavi i saosećanja prema siromašnima“, koje je „pokrenulo“ poslovanje u hramu (str. 162 originala). „Sa suzama u očima govorio je preplašenim ljudima oko sebe – Ne boj se, Ja ću te izbaviti, a ti Me proslavi“ – str. 163 originala.

Ovaj biblijski narativ, koji je Elen G. Vajt predivno istražila, na Hristovom primeru pokazuje kako je Božji gnev pun ljubavi i pravedne ogorčenosti protiv ugnjetavanja i patnje Njegovog naroda. Na kraju, ova božanska ogorčenost pokreće moćno oslobođenje naroda, kao rezultat osude tlačitelja.

Treći deo: Primena u životu

U svom članku *Razmišljanja o Božjem gnevu (Reflections on the Wrath of God)*, Marvin Mur razmišlja o božanskom odgovoru na nepravdu. Mur pominje priču, koja se može ukratko prilagoditi na sledeći način: jednog dana majka je otišla u dvorište da uzme nešto i zatekla scenu u kojoj njenu ćerku tinejdžerku seksualno zlostavlja njen ujak. Da li majka treba da ode u svoju sobu i samo da se moli za ovu situaciju, ili da interveniše da zaustavi i greh i grešnika? (Videti *Journal of the Adventist Theological Society* 15.2 [2004]: str. 118–127, posebno str. 121 i 122 <https://digitalcommons.andrews.edu/jats/vol15/iss2/8>). Imajući na umu ovu priču, zamolite da u se u razredu diskutuje o pitanjima i vežbama u nastavku:

1. Kako Bog postupa kada vidi svu zloupotrebu i nepravdu počinjenu protiv Njegovog naroda? Može li Bog da oseti jak gnev?
2. Da li je Božji gnev izraz Njegove ljubavi? Objasni. Da li On treba da interveniše kako bi uklonio greh i grešnika? Zašto da ili zašto ne?
3. U kojim situacijama ste aktivno radili na otklanjanju nepravde ili na ublažavanju patnje drugih?
4. Biblija nas opominje da se gnevimo i da ne grešimo. Imajući na umu ovu ideju, dajte konkretne primere u svom svakodnevnom životu u kojima gnev može biti izraz ljubavi.

LEKCIJA 6

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: Jeremija 9,24

Središte proučavanja: Psalam 33,5; Jeremija 18,7-10; Malahija 3,6; Jakov 1,17.

Uvod: U celom Svetom pismu, Božja ljubav i pravda predstavljaju suštinu Njegovog karaktera. Ove osobine otkrivaju Njegovo snažno interesovanje za pravdu i pravednost.

Teme u pouci:

1. Ljubav i pravda su nerazdvojivi: Iako nismo navikli da razmišljamo o ljubavi i pravdi u istom kontekstu, u celom Svetom pismu prava ljubav zahteva pravdu, a istinska pravda je vođena ljubavlju. Nasuprot tome, ljubav bez pravde je popustljivost prema zlu; a pravda bez ljubavi sastoji se od hladnog legalizma. Stoga, istinska ljubav i pravda opisuju savršeni Božji karakter. On voli pravdu i posmatra kako se pravda sprovodi u svetu.
2. Božja pravda zahteva postojanost: pravda je temelj Božje vladavine. Njegovi postupci su zasnovani na postojanosti božanskog moralnog karaktera, a ne na nasumičnim odlukama i nepravednim delima. Božja pravda proizlazi iz Njegove doslednosti principima, jer On nikada ne laže, a Njegova obećanja su sigurna. Dok Sveto pismo potvrđuje Božju moralnu nepromenljivost, ono takođe ukazuje na to da se Njegovi postupci mogu promeniti u zavisnosti od promene ljudskih odluka.
3. Božja pravda uzima u obzir pokajanje: U Svetom pismu nalazimo izjave o tome da Bog ne popušta, u značenju da On ne laže. Takođe, odlomci Starog zaveta ukazuju na to da se Bog kaje, u smislu da nije doneo očekivanu osudu koju je najavio zbog ljudskih nedela. Božje popuštanje ne znači da je lagao o svojoj odluci, već da On menja svoje postupke prema ljudima ako se pokaju i odluče da žive životom zajedništva sa Njim.

Primena u životu: Uzimajući u obzir da Bog može promeniti način na koji postupava prema svom narodu, onog trenutka kada odluče da Ga prihvate ili odbace, kako možemo odražavati Božju pravdu punu ljubavi dok reagujemo na nepravdu u svetu?

Drugi deo: Komentar

1. Ljubav i pravda su nerazdvojivi.

Mnogi ljudi obično misle da se ljubav i pravda međusobno isključuju. Prema ovom gledištu, čovek ne može biti pravedan i pun ljubavi u isto vreme jer se smatra da je ljubav blaga i onemogućava, ili barem zamagluje, predviđenu primenu pravde. Nasuprot tome, tvrdi se da pravda mora biti objektivna i nepristrasna. Dakle, ona nužno isključuje svaki oblik milosti i ljubavi.

Međutim, ovo gledište nije jedini (niti najbolji) način razmišljanja o razlici između ljubavi i pravde. U stvari, ljubav i pravda ne čine dihotomiju u Bibliji, već su ispravno povezane u opisu savršenog Božjeg karaktera. U biblijskom holističkom izveštaju o ljubavi i pravdi, jedno se ne može ispravno zamisliti bez drugog. Ljubav bez pravde je zapravo nepravda, dok je ideja pravde bez ljubavi zaista hladan legalizam. U stvari, Biblija ide još korak dalje u opisu Božjeg karaktera. Bog ne spaja samo ljubav i pravdu, već On zapravo voli pravdu (Psalam 33,5; Isaija 61,8).

Hebrejski izraz za pravdu, koji nalazimo u tekstovima Psalam 33,5 i Isaija 61,8, je *mišpat*, koji prenosi ideju ispravne politike vladajućih tela. Prema Robertu Kalveru, dok moderne koncepcije demokratske vlasti razdvajaju zakonodavnu, sudsku i izvršnu funkciju, *mišpat* nije „ograničen samo na sudske procese“, već se zapravo odnosi na „sve funkcije vlade“. Iz ove perspektive, ako nema razdvajanja funkcija, vlada u biblijskim vremenima prvenstveno se fokusirala na figuru vladara, a ne na zakone. Takođe, vladar/sudija je imao izvršna i „sudska ovlašćenja“. Drugim rečima, vladar/sudija ne samo da je donosio sudske odluke već je i izvršavao ili izazivao njihovo izvršenje. Na primer, kada se David pozvao na Boga kao sudiju u svojoj raspravi sa Saulom, David nije samo razmišljao u smislu sudske odluke, već je takođe pretpostavio i sudsko izvršenje izbavljenja i opravdanja: „GOSPOD neka sudi između mene i tebe, i neka me osveti od tebe“ (1. Samuilova 24,13). (Robert D. Kalver, „2443 מִשְׁפָּט“, izd. R. Lerd Haris, Glison L. Arčer Junior i Brus K. Valtke, *Theological Wordbook of the Old Testament* [Chicago: Moodi Press, 1980], str. 948).

Ako uzmemo u obzir ovo široko shvatanje pravde, tvrdnja da Bog voli pravdu podrazumeva najmanje dve važne tačke za naše proučavanje Boga. Prvo, Božja pravda nije povezana samo sa zakonima, već se u osnovi tiče Njegovog srca i karaktera. Drugo, On ne voli samo razmatranje pravde već i njeno izvršenje.

2. Božja pravda zahteva postojanost.

Ako se pravda odnosi na zdravu vladu, sa dobrim rasuđivanjem i izvršenjem, kao što je gore istaknuto, ona mora isključiti mogućnost nasumičnih ili hirovitih odluka od strane vladara. Iz ove perspektive, pravda zahteva postojanost i regularnost. Postoje dva glavna odlomka u Svetom pismu, jedan u Starom i drugi u Novom zavetu, koji se

obično koriste da potvrde Božju nepromenljivost. Dok je koncept nepromenljivosti u velikoj meri opterećen filozofskim pretpostavkama u raspravama o doktrini o Bogu u različitim tradicijama hrišćanske teologije, sa sigurnošću se može reći da Malahija 3,6 i Jakov 1,17 naglašavaju postojanost Božjeg moralnog karaktera. Da bismo to još preciznije izrazili: On je moralno postojan ili nepromenljiv.

Treće poglavlje Knjige proroka Malahije oblikovano je idejom Božje pravde. Na kraju drugog poglavlja, u stihu Malahija 2,17, stoji pitanje: „Gdje je Bog koji sudi?“ Drugim rečima, šta će se dogoditi sa svakim „ko god čini zlo“? Kao odgovor na ovo osnovno pitanje, Malahija 3. poglavlje naglašava dolazak božanskog suda: „Ali ko će podnijeti dan dolaska njegova? i ko će se održati kad se pokaže?“ (Malahija 3,2). Presuda posebno ima u vidu buntovnu istoriju Božjeg naroda, ali ova ozbiljna poruka je zapravo zamišljena kao poziv na pokajanje. Stoga, ton buduće Božje presude je na kraju pun nade.

U ovom kontekstu suda i nade, Gospod naglašava da se On ne menja, i ta činjenica je zaista razlog zašto Njegov narod nije uništen (Malahija 3,6). Istovremeno, poziv u tekstu Malahija 3,7: „Vratite se k meni, i ja ću se vratiti k vama“, naglašava odnosnu i pozitivnu promenu stava od strane Boga, tj. šta je to što bi On želeo da uradi, u zavisnosti od pokajanja ljudi.

U tekstu Jakov 1,17 takođe je podvučena ideja božanske postojanosti i moralne nepromenljivosti. Kontekst 1. glave ukazuje na to da iskušenja nisu podstaknuta od strane Boga, jer nam On dosledno i neprestano daje dobre i savršene darove. Tako, umesto hirovite kombinacije iskušenja i darova, On nam uvek dosledno nudi samo darove. Kod Njega, kao „Oca svetlosti“, nema „promjenjivanja ni mijenjanja vidjela i mraka“ (Jakov 1,17). Vezu između Boga kao Tvorca svetlosti i Njegove postojanosti takođe ističe i Psalam 136, u delu ponavljajućeg naglasaka psalma: „Jer je dovijeka milost Njegova“. Psalmista podvlači stvaralačku moć i postojanost Božju: „[Koji je] stvorio velika vidjela; jer je dovijeka milost njegova; Sunce, da upravlja danom; jer je dovijeka milost njegova; Mjesec i zvijezde, da upravljaju noću; jer je dovijeka milost njegova“ (Psalam 136,7–9).

3. Božja pravda uzima u obzir pokajanje.

Čini se da Stari zavet ima paradoksalne izjave o prirodi Boga koji se kaje i popušta. S jedne strane, imamo odlomke, kao što je 4. Mojsijeva 23,19 („Bog nije čovjek da laže, ni sin čovječji da se pokaje. Što kaže neće li učiniti, i što reče neće li izvršiti?“), koji potvrđuju Božju postojanost. Tačnije rečeno, Gospod ne popušta. Glavna poenta ovih izjava je da Bog ne laže, što je u skladu sa novozavetnim učenjem o Bogu, u tekstovima Titu 1,2 i Jevrejima 6,18.

S druge strane, starozavetni odlomci govore o Božjem popuštanju ili pokajanju u smislu da nije doneo sud koji je najavio protiv onih koji su činili zlo. Jedan

od najpoznatijih primera je božansko milosrđe pokazano prema Nineviji u Joninoj knjizi (Jona 3,10), gde se sam Jona, na početku 4. poglavlja, ne slaže sa Božjim pokajanjem. Jonino objašnjenje zašto ne želi da objavi nadolazeću božansku presudu Nineviji učvršćuje Božju milost: „A Joni bi vrlo nedrago, i rasrdi se. I pomoli se Gospodu i reče: Gospode! ne rekoh li to kad još bijah u svojoj zemlji? zato šćah prije pobjeći u Tarsis; jer znah da si ti Bog milostiv i žalostiv, spor na gnjev i obilan milosrđem, i kaješ se oda zla“ (Jona 4,1.2).

Jona 4,2 sadrži najmanje tri važna razloga zašto ovo Božje „popuštanje“ ne bi trebalo da bude iznenađenje. Prvo, sam Jona ukazuje da je od početka sumnjao da će se takav ishod dogoditi. Ovo iščekivanje Božje milosti je pravi razlog zašto je Jona pobjegao u Tarsis. Drugo, njegova izjava o Bogu ovde podseća na tekstove 2. Mojsijeva 32,14 i 2. Mojsijeva 34,6.7, gde je sam Izrailj bio predmet Božjeg pokajanja. Dakle, mnogo pre božanskog popuštanja u vezi sa Ninevijom, Bog je u prošlosti učinio isto sa Izrailjem. Treće, ova vrsta popuštanja ne znači da je Bog lagao o svojim najavljenim namerama, jer On objašnjava u stihovima Jeremija 18,7–10 da „kad bih rekao za narod i za carstvo da ga istrijebim i razorim i zatrem; Ako se obrati narod oda zla, za koje bih rekao, i meni će biti žao sa zla, koje mišljah da mu učinim. A kad bih rekao za narod i za carstvo da ga sazidam i nasadim; Ako učini što je zlo preda mnom ne slušajući glasa mojega, i meni će biti žao dobra koje rekoh da mu učinim“. Dakle, Bog menja svoj odnos prema ljudima ako oni menjaju svoj odnos prema Njemu.

Treći deo: Primena u životu

Sveto pismo potvrđuje Božju moralnu nepromenljivost, ali On se može promeniti u odnosu prema svom narodu kada oni odluče da Ga prihvate ili odbace. Imajući na umu ovu ideju, razgovarajte o sledećim pitanjima:

1. Kako možemo odražavati Božju pravdu dok reagujemo na nepravdu u svetu?
2. Bog se kaje i menja svoje namere u zavisnosti od stava ljudi prema Njemu. Da li je Božja pravda puna osвете i odmazde, ili predviđa neki oblik obnove? Objasni. Kako je Božje pokajanje povezano sa obnovom?
3. Bog je voljan da popusti i obnovi svoj odnos sa svojim narodom. Iz ove perspektive, kako možemo negovati pravdu i ljubav da bismo obnovili prekinute veze?
4. Da li je bilo trenutaka kada ste pokušali da se suočite sa nepravdom i to je krenulo gore nego što ste očekivali? Ako jeste, kako ste odgovorili? Kako možete nastaviti da tragate za pravdom i pomažete najugroženijima?

5. Da li ste ikada bili nepravedno tretirani? Ako jeste, kakav je bio ishod vaše situacije? Kako vaše iskustvo utiče na način na koji se ophodite prema drugima?

LEKCIJA 7

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: Otkrivenje 21,4

Središte proučavanja: Jov 38; Jov 42,3; Rimljanima 8,18.

Uvod: Dok se borimo da razumemo prisustvo zla u ovom svetu, moramo prepoznati svoja ograničenja i pristupiti, s nadom, konačnom rešenju.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava tri glavne ideje:

1. Biblija sadrži otvorena pitanja o problemu zla: u trenucima patnje, teško je pomiriti Božju ljubav i dobrotu i prisustvo zla. U Svetom pismu prepoznajemo više ličnosti koje postavljaju „koliko dugo“ pitanja o patnji, a ova pitanja otkrivaju njihova očekivanja Božjeg delovanja. Slično tome, kada su u pitanju i naša lična patnja i nevolja, postoji nada da će Bog pobediti zlo.
2. Naša objašnjenja o problemu zla su ograničena: problem zla i patnje predstavlja izazov za čovečanstvo. Jov je postavio nekoliko pitanja Bogu kada se osećao nemoćnim da reši problem zla. Ipak, umesto da pruži odgovore, Bog je postavio još pitanja. Kao rezultat toga, Jov je prepoznao svoja ograničenja u pravilnom razumevanju stvarnog prisustva zla.
3. Ohrabreni smo da problemu zla pristupimo s nadom: trebalo bi da naučimo da živimo sa neodgovorenim pitanjima o problemu zla. Greh je uljez i ne može se dati nikakav razlog kojim bi se u potpunosti objasnilo njegovo prisustvo u našem svetu. Božja ljubav nam pomaže da pristupimo ovom problemu s nadom.

Primena u životu: Dok se bavimo teškim problemom zla i patnje, moramo da shvatimo koliko smo ograničeni u razumevanju mnogih stvari koje se dešavaju nama i oko nas, baš kao što je to bio slučaj i sa Jovom. Kako bismo, međutim, mogli biti ohrabreni da s nadom pristupimo problemu zla?

Drugi deo: Komentar

1. Biblija sadrži otvorena pitanja o problemu zla.

Postoji nekoliko slučajeva u Svetom pismu u kojima se pitanje *Koliko dugo?* uzdiže Bogu i odnosi se na prisustvo zla i stradanja u svetu i u životu onoga koji to pitanje postavlja. Ovo pitanje se često pojavljuje u tekstu Psalam 13,1.2, jer psalmist brine dan i noć zbog napada njegovih neprijatelja: „Dokle ćeš me, Gospode, sasvijem zaboravljati? dokle ćeš odvrćati lice svoje od mene? Dokle ću se domišljati u duši svojoj, mutiti se u srcu svom dan i noć? Dokle će se neprijatelj moj podizati nada mnom?“.

Slično tome, Psalm 94,3 pokazuje koliko je psalmista uznemiren nečim što se čini kao nepravedan trijumf zlih ljudi: „Dokle će se bezbožnici, Gospode, dokle će se bezbožnici hvaliti?“. Pored toga, uvod u Knjigu proroka Avakuma, u tekstu Avakum 1,2-4 snažno dovodi u pitanje Božju intervenciju, koristeći izraz *dokle*. Avakum pita: „Dokle ću, Gospode, vapiti a ti nećeš da čuješ? dokle ću ti vikati: nasilje! a ti nećeš da izbaviš? Zašto puštaš da vidim bezakonje, i da gledam muku i grabež i nasilje pred sobom, i kako podižu svađu i raspru? Zato se ostavlja zakon, i sud ne izlazi nigda, jer bezbožnik optječe pravednika, zato sud izlazi izopačen“.

Paradoksalno, dok je prorok Jeremija siguran u Božju pravednost, on istovremeno ispituje Njegove presude: „Pravedan si, Gospode, ako bih se pravdao s tobom; ali ću progovoriti o sudovima tvojim. Zašto je put bezbožnički srećan? zašto žive u miru svi koji čine nevjeru?“ (Jeremija 12,1). Osim toga, on takođe koristi izraz *dokle* u svom pitanju upućenom Bogu: „Dokle će tužiti zemlja, i trava svega polja sahnuti sa zloće onijeh koji žive u njoj? nesta sve stoke i ptica, jer govore: ne vidi kraja našega“ (Jeremija 12,4).

U Otkrivenju, otvaranje petog pečata otkriva figurativni prikaz ljudi „pobijenijeh za riječ Božiju i za svjedočanstvo koje imahu“ (Otkrivenje 6,9). Tačnije, oni su „ispod oltara“ i čuje se glasni vapaj Bogu u kome takođe koriste pitanje *dokle* – „Dokle, gospodaru sveti i istiniti! ne sudiš i ne kaješ krvi naše na onima što žive na zemlji?“ (Otkrivenje 6,10).

Sve u svemu, ova pitanja o tome *koliko još* su pokazatelj zbunjenosti pred problemom zla i izražavaju duboku čežnju za božanskom pravdom. Iako Psalam 10,1.2 ne koristi izraz *koliko dugo*, ista zbunjenost i snažno očekivanje božanskog delovanja su prisutni u pitanju koje je postavljeno: „Zašto, Gospode, stojiš daleko, kriješ se kad je nevolja? S oholosti bezbožnikove muče se ubogi; hvataju se ubogi prijevarom koju izmišljaju bezbožnici“ (Psalam 10,1.2).

2. Naša objašnjenja o problemu zla su ograničena.

Knjiga o Jovu je knjiga koja možda najviše dotiče pitanje postojanja zla u Svetom pismu. Tekstovi O Jovu 30,26.27.31 pružaju osnovni sažetak toga kako se Jov oseća u situaciji duboke tuge. „Kad se dobru nadah, dođe mi zlo; i kad se nadah svjetlosti, dođe mrak. Utroba je moja uzavrela, i ne može da se umiri, zadesiše me dani mučni“

(O Jovu 30,26.27). Štaviše, on se metaforički izražava koristeći nazive muzičkih instrumenata da opiše svoja negativna osećanja: „Gusle se moje pretvoriše u zapijevku, i svirala moja u plač“ (O Jovu 30,31).

Iako bi se očekivalo da će pojavljivanje Boga na kraju knjige konačno ponuditi objašnjenja potrebna za završetak narativa, ostavljeni smo bez odgovora, ali sa još pitanja. Umesto da daje odgovore, Bog postavlja Jovu nekoliko pitanja (videti poglavlja 38 i 39). U suštini, Gospod ga pita o tajnama stvaranja kako bi dao poređenje koliko je Jov kao stvorenje malen u odnosu na Tvorca. Dok Jov shvata ovu oštru suprotnost i ponizno prepoznaje svoje ograničeno razumevanje života i stvorenog sveta, on sebe vidi kao nekoga ko „zamračuje savjet nerazumno“, jer, kako on naglašava, „nijesam razumijevao; čudesno je to za me, te ne mogu znati“ (O Jovu 42,3).

Stoga, dok se bavimo teškim pitanjima o zlu i patnji, moramo prepoznati koliko smo ograničeni da pravilno razumemo i u potpunosti objasnimo mnoge stvari koje se dešavaju nama i oko nas. Paradoksalno, moramo živeti sa mnogim neodgovorenim pitanjima i, istovremeno, dati sve od sebe, kao ograničena ljudska bića, da razumemo i objasnimo stvari u skladu s onim što nam je Bog otkrio. Jedan od načina kako da se bar delimično razumeju i objasne razlozi za postojanje zla i patnje jeste istraživanje ideje slobodne volje. Slobodna volja je dragoceni Božji dar Njegovim inteligentnim stvorenjima, ali ovaj dar je, nažalost, zloupotrebljen u savršenom svetu koji je Bog stvorio.

Kao što Elen G. Vajt ističe, „Adam je bio slobodno biće u moralnom smislu. Ali on je zloupotrebio svoju slobodu. Dozvolio je da ga savlada apetit. Neposlušnošću je izgubio nevinost. Svojom slobodnom voljom postao je grešnik, odvojivši se od milosti Božije“ – Rukopis 132, *Pisma i rukopisi*, knj. 17 (1902). Ona na drugom mestu tvrdi da „beskonačna mudrost stavlja pred čoveka razliku između ispravnog i pogrešnog, između greha i svetosti; ali Božja vladavina je utemeljena na slobodi volje, i ne postoji akt pobune ili poslušnosti koji nije akt slobodne volje“ – Rukopis 79, *Pisma i rukopisi*, knjiga 11 [1896].

Dakle, zloupotrebljena slobodna volja pretvara savršeni svet koji je Bog stvorio u svet zla, greha, patnje i smrti. Iako ideja zloupotrebljene slobodne volje ne objašnjava u potpunosti problem zla i patnje, ona je važan deo ograničenog razumevanja i objašnjenja koje smo u stanju da damo o ovom problemu, barem prema onome što nam je Bog otkrio.

3. Ohrabreni smo da problemu zla pristupimo s nadom.

Važno je naglasiti da Biblija sadrži otvorena pitanja o problemu zla. Naša objašnjenja o ovom problemu su ograničena jer sledeći navodi ukazuju na to da zlo ne treba opravdavati. Elen G. Vajt ovo sažeto argumentuje, govoreći: „Nijedno objašnjenje o

poreklu greha ne može da posluži i kao razlog njegovog postojanja. Međutim, problem porekla greha i njegovog konačnog uklanjanja, ipak, možemo toliko razumeti da potpuno shvatimo veličinu Božje pravednosti i dobronamernosti u celokupnom Njegovom postupanju prema zlu. U Pismu ništa nije tako jasno objašnjeno kao činjenica da Bog ni na koji način nije odgovoran za pojavu greha; da nije bilo nikakvog samovoljnog uskraćivanja božanske blagodati, nikakvog nedostatka u božanskoj vladavini, koji bi opravdali pojavu pobune. Greh je uljez, njegovu prisutnost nije moguće opravdati nikakvim razlogom. On je tajanstven, neobjašnjiv; opravdavati ga značilo bi braniti ga. Kada bi neki izgovor za njegovo postojanje mogao da bude pronađen, greh bi prestao da bude greh. Naše jedino tumačenje greha je ono koje postoji u Božjoj Reči, greh je 'prestup zakona', to je izdanak načela koje ratuje protiv velikog zakona ljubavi, protiv temelja božanske vladavine" – *Velika borba*, str. 492, 493 originala. Dakle, naš fokus u raspravi o problemu zla mora biti na prirodi Boga kao Boga ljubavi, a ne na samom zlu. Zahvaljujući toj ljubavi, u stanju smo da pristupimo, s nadom, teškom problemu zla, ne da bismo opravdali zlo, već da bismo se usredsredili na nešto veće, naime, na slavnu nadu (Rimljanima 8,24.25), na Boga koji će „obrisati svaku suzu s očiju naših“ (Otkrivenje 21,4).

Treći deo: Primena u životu

Razgovarajte o sledećim pitanjima u svom razredu:

1. Da li ste ikada bili u situaciji duboke tuge i patnje u kojoj ste osećali da vas Bog ne čuje kada ste vikali? Ako jeste, kako vam Jovovo iskustvo može pomoći da verujete Bogu, uprkos očiglednom trijumfu zla?
2. Kako u teškim vremenima preći sa razmatranja problema zla na patnju pokrivenu nadom?
3. Kako možete razgovarati o problemu zla na način koji bi mogao biti od pomoći mlađoj generaciji u crkvi?
4. Koji savet i objašnjenje biste dali nekome ko se nalazi u izuzetno teškim okolnostima?

LEKCIJA 8

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: Jovan 16,33

Središte proučavanja: Psalam 81,11-14; Luka 7,30; Luka 13,34; Titu 1,2; Jevrejima 6,18.

Uvod: Iako je Bog svemoguć, On ne određuje sve što se dešava. Štaviše, postoje stvari koje Bog neće učiniti, i ne može učiniti, sa stanovišta prirode Njegovog moralnog karaktera. Ipak, božansko providenje zaista može pretvoriti užasnu situaciju u blagoslov.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava tri glavne ideje:

1. Božiji suverenitet uključuje i mogućnost da se sve Njegove želje neće ispuniti: Bog ne određuje sve što se dešava. Iako je svemoćan, Bog određuje svoje postupke prema ljudskoj slobodnoj volji. Shodno tome, nije sve što se dešava u skladu sa Njegovim željama, s obzirom na odluke moralno slobodnih stvorenja. Bog je suveren u smislu da ostvaruje svoje promisli ali takođe uzima u obzir slobodne odluke svojih stvorenja, koje mogu biti u suprotnosti s onim čemu On daje prednost.
2. Božja svemoć ne znači da je Njegovo providenje bez ograničenja: postoje stvari koje Bog neće učiniti i ne može učiniti, sa stanovišta svog moralnog karaktera. Ovaj pojam je značajan za naše razumevanje božanskog providenja. Božja promišljanja su u skladu sa Njegovom ljubavlju i nisu nametnuta Njegovim stvorenjima. Njegovo providenje ne poništava slobodan ljudski izbor. Dakle, Božja svemoć ne isključuje slobodnu volju Njegovih stvorenja.
3. Božanska promisao uključuje idealne i korektivne radnje: Božije providenje nije definisano samo u terminima idealne volje, zasnovane tačno na onome što Bog želi, već uključuje popravne radnje. Ovi korektivni postupci odstupaju od onoga što je Bog prvenstveno želeo za svoja stvorenja. Međutim, na taj način Bog može transformisati situaciju koja je protiv Njegove moralne volje u nešto što je u skladu sa Njegovom moralnom/idealnom željom.

Primena u životu: Da li je sve što se dešava u našem životu rezultat Božje volje? Zašto jeste ili zašto nije? Šta ste naučili o božanskom providenju iz Josifove istorije?

Drugi deo: Komentar

1. Božiji suverenitet uključuje i mogućnost da se sve Njegove želje neće ispuniti.

Jedno od ključnih pitanja o kojima se raspravlja u *Četiri pogleda na božansko providenje* (*Four Views on Divine Providence*) jeste da li Bog uvek dobija „ono što želi“. Tačnije rečeno, ovo pitanje postavlja izazov kako „pomiriti moralnu odgovornost ljudskog bića sa Božjim suverenitetom nad njihovim delima“. – Dennis W. Jowers, ur., *Four Views on Divine Providence* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2011), str. 10. Ako je odgovor na pitanje pozitivan (da, Bog uvek dobija ono što želi), onda niko nije u stanju da učini bilo šta drugačije od onoga što Bog želi i, shodno tome, sve što se dešava u svetu je u skladu sa Njegovim željama, uključujući ispoljavanje zla. Međutim, ova slika je suprotna Božijoj blagonaklonosti i moralnoj slobodi Njegovih stvorenja, kao što je primećeno u Svetom pismu (videti Jovan Peckham, „Providence and God’s Unfulfilled Desires“, *Philosophia Cristi*, knj. 15, br. 2 [2013]: str. 234).

Postoji nekoliko mesta u Svetom pismu gde nalazimo ljude, čak i Božji narod, koji se ponašaju drugačije od onoga što Bog želi. Psalam 81. je psalam u kojem Bog poziva na pokajanje Izrailja. U stihovima Psalam 81,11-14, Gospod se žali da Njegov narod „ne posluša glasa mogega, Izrailj ne mari za me. I ja ih pustih na volju srca njihova, neka hode po svojim mislima. O kad bi narod moj slušao mene, i sinovi Izrailjevi hodili putovima mojim! Brzo bih pokorio neprijatelje njihove, i na protivnike njihove digao bih ruku svoju“. Isto tako, u tekstu Isaija 66,4, Gospod sa žalošću podvlači da „zvah a niko se ne odazva, govorih a oni ne slušaše, nego činiše što je zlo preda mnom i izabraše što meni nije po volji“.

U tekstu Jezekilj 18,23, Bog naglašava da On ne nalazi nikakvo zadovoljstvo u smrti zlih. Umesto toga, Njegova želja je da se zli pokaju i žive. U Evanđelju nam je rečeno da „fariseji i književnici odbaciše svjet Božij za njih“ (Luka 7,30). Slično, Isus žali nad Jerusalimom koji živi u pobuni protiv Njegovih želja za taj grad: „Koliko puta htjeh da skupim čeda tvoja kao kokoš gnijezdo svoje pod krila, i ne htjeste!“ (Luka 13,34).

Ova biblijska slika ukazuje na to da Božji suverenitet u našem svetu ne isključuje postojanje neispunjenih božanskih želja, s obzirom na odluke Njegovih moralno slobodnih stvorenja. U isto vreme, Bog je i dalje suveren, baš kao što Jov naglašava: „Znam da sve možeš, i da se ne može smesti što naumiš“ (O Jovu 42,2). Pekam sugerise da „Bog ne dobija uvek ono što želi (svoju idealnu volju), ali će Bog sigurno ostvariti svoju sveobuhvatnu i najdobronamerniju težnju (svoju delotvornu

volju)“ – *Philosophia Christi*, knj. 15, br. 2, str. 236. Tačnije, „Bog je dobrovoljno pristao na privremeno nezadovoljstvo koje je izazvalo zlo. Bog je ipak zadovoljan u opštem smislu jer će Njegova namera na kraju biti ispunjena i doneti maksimalno zadovoljstvo celom univerzumu u večno harmoničnom odnosu punom ljubavi“ – str. 235.

2. Božja svemoć ne znači da je Njegovo providenje bez ograničenja.

Kao Svemogući Bog, Gospod može sve. Za Njega ništa nije nemoguće (1. Mojsijeva 18,14; Marko 14,36; Luka 18,27). Dakle, sa stanovišta moći i slobode, Bog može sve. Međutim, sa stanovišta prirode Njegovog moralnog karaktera i Njegovih slobodnih odluka o postojanju i stvarnosti stvorenog sveta, postoje stvari koje Bog neće i, u tom smislu, ne može učiniti. Iz ove perspektive Sveto pismo potvrđuje da Bog ne može učiniti određene stvari. Na primer, On „ne može da laže“ (Titu 1,2; vidi i Jevrejima 6,18), On „ne može biti iskušavan zlom“ (Jakov 1,13) i „Ne može se odreći“ (2. Timotiju 2,13).

Ovaj sveobuhvatni prikaz Božjeg moralnog karaktera je važan za naše razumevanje božanskog providenja, to jest, Božijih postupaka u našem svetu. Iako On ima moć i slobodu da uradi bilo šta po svom promislu, Njegovo providenje je ograničeno moralnom prirodom Njegovog karaktera i odluka. Elen G. Vajt ističe da „Bog nikada ne primorava ljude da postupaju protivno svojoj volji ili svojoj savesti“ (*Velika borba*, str. 591 originala). U *Putu Hristu* ona pominje da je „Hristos spreman da nas oslobodi greha, ali On ne želi da prisiljava volju; a ako je upornim prestupom sama volja naklonjena zlu, a mi ne želimo da budemo oslobođeni, ili ne želimo da prihvatimo Njegovu blagodat, šta On onda može da učini? Mi smo svojim odlučnim odbijanjem Njegove ljubavi uništili sami sebe.“ – *Put Hristu*, str. 34 originala.

Ovaj princip znači da, zbog Njegovog karaktera ljubavi, Božja svemoć ne isključuje slobodnu volju Njegovih stvorenja. Njegovi promišljeni postupci ne primoravaju savest, što objašnjava zašto nas On s ljubavlju poziva da izaberemo život, a ne smrt (5. Mojsijeva 30,15-20), i da ne otvrdnemo svoja srca za Njegov glas (Jevrejima 3,7.8). Iako On želi spasenje svih (Jezekilj 33,11; 1. Timotiju 2,4-6; Titu 2,11; 2. Petrova 3,9), Biblija ne uči da će svi biti spaseni (vidi, na primer, Matej 25,31-46; Jovan 5,28.29).

Božja dela vođena Njegovim providenjem u skladu su sa Njegovom ljubavlju. Po definiciji, odnos ljubavi se ne može nametnuti, već nužno podrazumeva slobodan izbor. Kao izvor ljubavi (1. Jovanova 4,7.8), Bog ne nameće i ne određuje našu ljubav, već izražava svoju duboku ljubav prema nama sa željom da u nas usadi svoju ljubav (Jovan 3,16). 1. Jovanova 4,19 to odlično definiše: „Da imamo mi ljubav k njemu, jer on najprije pokaza ljubav k nama“. Istinska ljubav prema Bogu zasniva se na ličnom uverenju o Njegovom ljubaznom i pravednom karakteru. Kao što Elen G. Vajt

predivno opisuje: „Jedino služba iz ljubavi prihvatljiva je pred Bogom, vernost Njegovih stvorenja morala je da počiva na sigurnosti u Njegovu pravednost i dobronamernost“ – *Patrijarsi i proroci*, str. 42 originala.

3. Božanska promisao uključuje idealne i korektivne radnje.

Božji suverenitet ne isključuje činjenicu da se želje koje Bog ima za nas neće ispuniti i Njegova svemoć ne znači da postupci proizašli iz Njegovog providenja primoravaju Njegova stvorenja na odluke. Stoga božansku promisao ne treba definisati samo u terminima idealnih radnji, koje proizlaze iz Božje idealne volje ili želje. S obzirom na to da su mnoge situacije uzrokovane ljudskim odlukama, a koje su nespojive sa Božjom moralnom voljom, nekoliko radnji se preciznije shvataju kao popravne radnje, u smislu da Bog situaciju koja je protivna Njegovoj moralnoj volji pretvara u nešto što je usklađeno sa Njegovom moralnom/idealnom željom.

Pojam popravne radnje posebno je uočen u priči o Josifu. Dvosmislenost njegovog bolnog ali i zadivljujućeg životnog puta je paradoksalno pod uticajem i ljudskih zlih namera i božanskog milostivog providenja. Prvo ne isključuje ovo drugo. Ovo poslednje ne opravdava prvo. U tekstu 1. Mojsijeva 50,20, Josif kaže svojoj braći: „Vi ste mislili zlo po me, ali je Bog mislio dobro, da učini što se danas zbiva, da se sačuva u životu mnogi narod“. Ukratko, Božja promisao pretvara jednu krajnje mizernu situaciju, koja je rezultat neopravdanih zlih namera i postupaka ljudskih bića, u blagoslov koji nismo mogli ni da zamislamo.

Elen G. Vajt opisuje Božju korektivnu promisao: „Zavist je navela Josifovu braću da ga prodaju kao roba; nadali su se da će ga tako sprečiti da postane veći od njih. Dok su Josifa odvodili u Egipat, sebe su varali da više neće imati problema s njegovim snovima, da su uklonili svaku mogućnost da se obistine. Bog je, međutim, preinačio njihove namere i učinio da se ostvari upravo ono što su želeli da spreče“ – *Patrijarsi i proroci*, str. 239 originala.

Treći deo: Primena u životu

Čak i ako ne sledimo Božje želje koje On ima za naš život, Bog može svaku zastrašujuću situaciju da preobrazi u blagoslov. Na osnovu ove tvrdnje, razgovarajte u svom razredu o sledećim pitanjima:

1. Šta treba da se promeni u našim životima da bismo u potpunosti dozvolili da zavisimo od Božje volje na ličnom duhovnom putu? Šta možemo da učinimo kako bismo bili sigurni da naši slobodni izbori nisu u suprotnosti sa Božjom voljom?
2. Naš duhovni neuspeh ne utiče na Božju ljubav prema nama. Kako nas ova divna istina motiviše u propovedanju evanđelja?

3. Kako možemo objasniti deci, na njima razumljiv način, da nije sve što se dešava Božja direktna volja?

LEKCIJA 9

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: 1. Mojsijeva 3,15

Središte proučavanja: 1. Mojsijeva 3,1-4; Isaija 14,12-15; Jezekilj 28,12-19; Matej 13,24-30; Jovan 8,44; Otkrivenje 12,7-9.

Uvod: Kosmički sukob svakodnevno utiče na svako ljudsko biće, kao i na univerzum u celini. Sotona pokušava da uzurpira svaku vrstu proslavljanja Boga, ali će na kraju biti poražen.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava tri glavne ideje:

1. Kosmički sukob nije dualistička bitka dveju svemoćnih sila: kosmički sukob se usredsređuje na moralno savršenstvo Božjeg karaktera. Sukob ne uključuje dve podjednako nezavisne sile koje se bore u ratu bez kraja. Lucifer je stvoreno biće koje je prvobitno stvorio Bog, a koje je zatim odlučilo da dovede u pitanje karakter svog Stvoritelja.
2. Kosmički sukob uključuje i Božji narod: ceo univerzum oseća posledice kosmičkog sukoba. Na nebu, Hrist je bio glavna meta Luciferove pobune. U pustinji, Sotona je doveo u pitanje Isusovo sinovstvo. Ipak, Isus je bio pobjednik, i On je ovlašćen da nas učini sinovima i kćerima Božjim.
3. Do razrešenja kosmičkog sukoba ne može doći pre utvrđenog trenutka: doći će dan kada će Bog konačno stati na kraj zlu. U međuvremenu, zlu je dozvoljeno da dođe do svog vrhunca, kako bi sva stvorena bića mogla da vide lažne optužbe protiv božanske vlasti u njihovom pravom svetlu.

Primena u životu: Kako činjenica da se svakodnevno suočavamo sa posledicama kosmičkog sukoba treba da nas učini još svesnijim i spremnijim da u svakom trenutku zavisimo od Boga?

Drugi deo: Komentar

1. Kosmički sukob nije dualistička bitka dveju svemoćnih sila.

U različitim verskim i/ili filozofskim krugovima postoje različite verzije kosmičkog sukoba. Uticajna nehrišćanska verzija je dualizam. Kao što K. S. Luis ističe, dualizam je „verovanje da u pozadini svega stoje dve jednake i međusobno potpuno nezavisne sile, od kojih je jedna dobra a druga loša. Prema tome, ovaj svet je bojište na kojem te dve sile neprestano ratuju“. Reći da su ove sile podjednako nezavisne znači da „obe oduvek postoje“ – *Hrišćanstvo* (New York: The Macmillan Co., 1960, str. 33, 34). Ovaj dualistički angažman nije tip kosmičkog sukoba koji se naglašava u Bibliji. Iz biblijske perspektive, onaj koji se sada zove sotona „je stvoren od Boga i bio je dobar kada je stvoren, a onda je postao zao“. Slično dualizmu, hrišćansko gledište je da je naš „univerzum u ratu“. Ali, za razliku od dualizma, „biblijski koncept ne misli da je to rat dveju nezavisnih sila, nego govori da je to građanski rat, pobuna, i da mi živimo u prostoru i vremenu koji su zaposeli pobunjenici. Dakle, u izvesnom smislu, ovaj svet je područje koje je zauzeo neprijatelj“ – *Hrišćanstvo*, str. 36.

Dakle, umesto kosmičkog sukoba između dve nezavisne svemoćne sile, imamo pobunu stvorenja protiv Stvoritelja. Prema onome što saznajemo o ulozi zmije varalice u tekstu 1. Mojsijeva 3, sukob se usredsređuje na percepciju Božjeg karaktera koji se ogleda u Njegovom zakonu. Drugim rečima, da li je Bog pouzdan? Možemo li verovati Njegovim rečima? Očigledno, ova dva pitanja su ključna za blizak odnos. U osnovi je nemoguće razviti iskren i dubok odnos pun ljubavi sa nekim kome ne verujemo.

Luciferova pobuna protiv Boga, koja označava početak kosmičkog sukoba, počinje na nebu i opisana je u tekstovima Isaija 14,12-15 i Jezekilj 28,12-19, posebno kada ih uporedimo sa poglavljima 1. Mojsijeva 3 i Otkrivenje 12. Dok se odlomci u Isaiji i Jezekilju direktno odnose na kraljeve Vavilona i Tira, „u svakom odlomku postoji kretanje od lokalne, istorijske realnosti zemaljskih careva ka nebeskoj realnosti koja opisuje Lucifera/sotonu i uspon kosmičkog sukoba“ – Ričard Dejvidson, „Kosmički narativ za naredni milenijum“, *Journal of the Adventist Theological Society* 11/1-2 (2000): str. 107. U suštini, Lucifer/sotona želi da se učini uzvišenim poput Boga. Tačnije, on želi da poseduje/uzurpira Božji uzvišeni status i moć, ali ne i Njegov karakter pun ljubavi, s obzirom na to da Lucifer/sotona pokušava da se uzvisi klevetom (Jezekilj 28,16) i lažima (1. Mojsijeva. 3,4; Jovan 8,44).

2. Kosmički sukob obuhvata i Božji narod.

Iako je kosmički sukob počeo na Nebu, pobunom Lucifera protiv Boga, na kraju je nekako obuhvatio univerzum u celini. Tačnije, radilo se o anđelima (Otkrivenje 12,7-9) i ljudima (1. Mojsijeva 3). Zato što je Eva podlegla iskušenju, a Adam svesno krenuo za njom, naš svet je postao pozornica kosmičkog sukoba. U našem grešnom svetu, ljudska bića se svakodnevno suočavaju sa postojanjem i posledicama

kosmičkog konflikta. Očigledno, ovaj scenario važi i za istoriju Božjeg naroda u celom Svetom pismu.

Kako je Hristos već bio primarna meta Luciferove pobune na Nebu (Otkrivenje 12,7; vidi takođe Elen G. Vajt, *Patrijarsi i proroci*, 1. poglavlje [„Zašto je greh bio dozvoljen?“]), tako je i u svom zemaljskom obličju kao naš Otkupitelj i novi predstavnik Božjeg naroda, drugi Adam (Rimljanima 5,14; 1. Korinćanima 15,22.45), ovaploćeni Isus postao primarna meta pojačanih sotoninih napada u pustinji.

Lukinom izveštaju o Hristovom iskušenju prethodi božanska potvrda Njegovog sinovstva („Ti si sin moj ljubazni, ti si po mojoj volji“ Luka 3,22) u izveštaju o Njegovom krštenju, nakon čega sledi rodoslov, počevši od Isusa kao „Josifovog sina“ (Luka 3,23), i postepeno se krećući unazad (Luka 3,23-38) do Adama, „sina Božijeg“ (Luka 3,38). Imajući na umu ovu pozadinu izražavanja o sinovstvu, pažljivi slušalac/čitalac Evanđelja vidi da sotona počinje svoja iskušenja u pustinji ispitujući da li je Isus, zaista, „Sin Božji“ (Luka 4,3), što je jasno i upravo je ono što je božanski glas rekao Isusu nekoliko stihova ranije. Ako uzmemo Adama kao važnu referencu u rodoslovu, koji neposredno prethodi priči o iskušenju, postoji velika sličnost sa zmijinim kušanjem u Edemskom vrtu, gde je Eva takođe dovela u pitanje (videti 1. Mojsijeva 3,1.4) jasnu Božju izjavu datu njenom mužu i njoj o smrtonosnim posledicama jedenja sa drveta poznanja dobra i zla, kao što je navedeno nekoliko stihova ranije (videti 1. Mojsijeva 2,17).

U svakom slučaju, dobra vest u priči o iskušenju opisanoj u Evanđelju je da imamo drugačiju istoriju čovečanstva kroz Isusa, novog Adama. Dok je Adam pao na iskušenju u Edemskom vrtu, Isus je pobedio iskušenja u pustinji. Njegova pobeda otvorila je novi horizont za sinove i kćeri Božje u kosmičkom sukobu, budući da je Hristos novi Adam, odnosno nova glava ljudske porodice.

U Matejevom evanđelju, priča o iskušenju pojavljuje se odmah nakon izveštaja o Isusovom krštenju. Umesto Lukine univerzalne reference na Adama, Matej izgleda da ima na umu narod Izrailja. Rodoslov se fokusira na ličnosti kao što su Avram i David (Matej 1,1-17), a dekret o smrti dece u kontekstu istorije o Isusovom životu (Matej 2,13-16) kao da je eho istorije o Mojsiju. Poređenje sa narodom Izrailja postaje naglašenije kada primetimo da su svi odgovori koje je Isus dao đavolu u pustinji biblijski preuzeti iz iskustva Izrailja u pustinji (5. Mojsijeva 8,3; 5. Mojsijeva 6,16; 5. Mojsijeva 6,13). Ukratko, tamo gde je Izrailj podbacio, Isus je pobedio, što otvara novi horizont za narod Božji u kosmičkom sukobu, jer Hristos zauzima mesto novog Izrailja.

3. Do rešenja kosmičkog sukoba ne može doći pre utvrđenog trenutka.

Parabola o žitu i kukolju u tekstu Matej 13,24-30 ukazuje na prisustvo kosmičkog sukoba u Isusovom učenju o Carstvu nebeskom. Neprijatelj je sposoban da seje

korov koji će rasti zajedno sa pšenicom (dobrim semenom). Ova setva nije samo zla, već i obmanjujuća, jer svaki korektivni pokušaj da se korov odmah počupa kako bi se ova problematična situacija popravila može ugroziti pšenicu (Matej 13,29). Iz tog razloga, neophodno razlikovanje i razdvajanje među njima mora da sačeka do žetve ili konačnog suda (Matej 13,30).

Važno je napomenuti da izveštaj Elen G. Vajt o Božjoj reakciji na Lucifera/sotonu u početnim fazama kosmičkog sukoba na nebu prati isti biblijski princip koji je istaknut u parabolama o pšenici i kukolju. Dok objašnjava zašto Bog nije odmah uništio sotonu, Elen G. Vajt ističe da „uticaj varalice ne bi bio potpuno izbrisan, niti bi duh pobune bio potpuno uklonjen. Zlo je moralo da dobije priliku da sazri. Radi dobra celog svemira u toku svih bezbrojnih vekova, sotonu je otvorena prilika da potpunije razvije svoje ideje, da sva stvorena bića u pravom svetlu sagledaju sve njegove optužbe protiv božanske vladavine, da Božija pravednost i Njegovog milost, ali i nepromenljivost Njegovog zakona, nikada više ne budu dovedeni u sumnju“ – *Velika borba*, str. 499 originala.

Treći deo: Primena u životu

Razgovarajte o sledećim pitanjima u svom razredu:

1. Kako biste neverniku mogli najbolje objasniti prirodu kosmičkog sukoba, s obzirom na to da se svi suočavamo sa posledicama ovog sukoba?
2. Dok razmišljamo o načinu na koji se Bog nosi sa lažnim optužbama koje je izneo đavo, dirnuti smo Njegovim karakterom ljubavi i poverenja. Kako izgradnja odnosa poverenja jednih prema drugima u crkvi pokazuje Božji karakter pun ljubavi?
3. Možete li voleti nekoga i verovati mu zavisice od moralnog karaktera te osobe. Koje vrline treba da negujete, uz Božju pomoć, da biste odražavali Božji karakter?
4. Kada se ljudi udalje i prestanu da budu prisni sa Bogom, često se nešto promeni u njihovom pogledu na Božji karakter. Da bismo izbegli ovu opasnost, na koje načine možemo biti svesniji Božjeg prisustva i uzdizati/izražavati Njegove osobine i karakter ljubavi prema drugima?

LEKCIJA 10

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: 1. Jovanova 3,8

Središte proučavanja: O Jovu 1,1-12; O Jovu 2,1-7; Danilo 10; Luka 4,6; Jovan 12,31.

Uvod: Sotona je u svojoj vladavini ograničen od strane Boga. On je nezakoniti vladar, posebno sa stanovišta njegovog karaktera.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava tri glavne ideje:

1. Sotona je nezakoniti i privremeni „vladar“: Bog mu je dao ograničenu i privremenu vlast nakon što je greh došao na ovaj svet, ali ta vlast nije zakonita vlast. Iako je Bog ograničio svoju aktivnost u eliminisanju zla u ovom svetu, Isus je ipak pobedio sotonu. Hristova pobjeda nad iskušenjima u pustinji i poraz sotone na krstu ukazuju na to da je njegova vlast nezakonita i privremena.
2. Sotona kleveta i zarobljava pod svojom „vladavinom“: uprkos činjenici da je on nezakoniti i privremeni vladar, ljudska bića mogu postati zakoniti zarobljenici njegove vladavine. Naša ljudska volja je sklona da sledi sotonine predloge, osim ako Hristos ne prebiva u nama i ako On upravlja našim željama i životima.
3. Sotona je ograničen u svojoj „vladini“: on ima prostora i vremena da „vlada“, ali ga je Bog ograničio u ovoj „vladini“. U razvoju ljudske istorije, sile dobra suprotstavljaju se zlu, a molitve vernika su delotvorno sredstvo protiv sila zla.

Primena u životu: Sotona je ograničen u svojoj privremenoj vladavini. Na osnovu Isusove pobjede, mi nismo pod ropstvom straha od smrti. Ali i dalje treba da budemo budni i zavisimo od sile Božje. Kako vam vaš molitveni život može pomoći da se uspešno oduprete sotoninoj nezakonitoj vladavini?

Drugi deo: Komentar

1. Sotona je nezakoniti i privremeni „vladar“.

U sinoptičkim jevanđeljima, fokus nepomirljive suprotnosti između sotone i Isusa je kušanje u pustinji (Matej 4,1-11; Marko 1,12.13; Luka 4,1-13). Među trojicom sinoptika, Luka je taj koji daje dodatne detalje o trećem iskušenju koje se odnosi na navodni sotonin autoritet. Pokazujući Isusu „sva carstva ovoga svijeta u trenuću oka“ (Luka 4,5), đavo Mu je ponudio „svu vlast ovu i slavu njihovu“, tvrdeći „jer je meni predana, i kome ja hoću daću je“ (Luka 4,6).

Nesporno je da li je sotona zaista imao autoritet za koji je tvrdio da ima i, ako jeste, kako ga je stekao. Da budemo sigurni, nakon što je greh došao na svet, „Bog daje sotoni značajnu slobodu da vrši svoj pogubni uticaj širom sveta“ – Sidni H. T. Pejdž, *Powers of Evil: A Biblical Study of Satan and Demons* (Grand Rapids, MI: Baker Books, 1995), str. 98. Međutim, ova sloboda se razlikuje od toga da sotona ima legitiman autoritet u svetu. U stvari, odbacujući sotoninu ponudu, Isus ne priznaje zakonitost takvog autoriteta.

U Jovanovom evanđelju, antagonizam između sotone i Isusa posebno je naglašen u referencama na „vladara [kneza] ovoga sveta“ (Jovan 12,31; Jovan 14,30; Jovan 16,11). U tekstu Jovan 12,31-33, Isus naglašava suđenje svetu i zbacivanje njegovog vladara/kneza, sa posebnim osvrtom na svoju smrt. U tekstu Jovan 14,30, Isus u kontekstu svog oproštajnog govora učenicima ističe da „dolazi vladar [knez] ovoga sveta“. Isus, naglašavajući antagonizam u ovoj izjavi, dodaje: „I on nema ništa u meni“. Ova izjava verovatno ima u vidu dolazak Jude Iskariotskog, posrednika preko koga „sam đavo ubrzava Isusovu smrt“. Međutim, krst nije trijumf sotone, već njegovo iznenađujuće svrgavanje (videti D. A. Carson, *The Gospel According to John*, The Pillar New Testament Commentary [Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1991], str. 508. Zatim, dok Isus poučava učenike o obećanom *Parakletosu*, Svetom Duhu, On ponovo naglašava, sada u tekstu Jovan 16,11, da je „osuđen vladar [knez] ovoga sveta“, što izgleda kao eho tvrdnje o izgonu sotone iznete u tekstu Jovan 12,31: „Sad će biti istjeran knez ovoga svijeta napolje“.

Dakle, dok sinoptičari podvlače pobedu Hrista nad sotonom u kušanju u pustinji, na početku Njegove javne službe, Jovanovo evanđelje naglašava poraz sotone, vladara/kneza ovoga sveta, na krstu (videti takođe *Powers of Evil: A Biblical Study of Satan and Demons*, str. 129), odnosno, na kraju Isusove zemaljske službe. U oba slučaja saznajemo da je sotona nezakoniti i privremeni vladar grešnog sveta, sveta koji je voljen od Boga, ali i osuđen zbog toga što je odbacio Isusa (Jovan 1,10.29; Jovan 3,16.17.19; Jovan 12,31.47; Jovan 15,18.19) Kao što Robert Reker ukazuje, sotona „je svrgnuti princ, ili onaj koji je u procesu svrgavanja“ – „Satan: In Power or Dethroned?“, *Calvin Theological Journal* 6, br. 2 (1971), str. 147.

2. Sotona kleveta i zarobljava pod svojom „vladavinom“.

Uprkos tome što je on bio nezakoniti vladar, zbog pada u greh ljudska bića su postala zakoniti zarobljenici sotonine vladavine. Elen G. Vajt podvlači da „padom u greh, čovek je postao sotonin zakoniti zarobljenik... Čovek je prirodno sklon da podleže sotoninim sugestijama, i on nije u stanju da se uspešno odupire tako strašnom protivniku ukoliko Hristos, kao moćni Pobjednik, ne boravi u njemu, usmeravajući njegove želje i dajući mu snagu“ – *Svedočanstva za crkvu*, knj. 1, str. 341 originala. Nije Bog taj koji je „učinio sotonu 'knezom ovoga sveta', već su ga ljudska bića učinila takvim zbog svog pada u greh“ – Pejdz, *Powers of Evil: A Biblical Study of Satan and Demons*, str. 129.

Iako je sotona, posmatrajući ljudski pad u greh, zakoniti vladar palih ljudskih bića, on je i dalje nezakoniti vladar sa stanovišta svog karaktera i delovanja. Isus ga naglašeno opisuje kao lažova i ubicu. Sotona je, po Njegovim rečima, „krvnik ljudski od početka, i ne stoji na istini; jer nema istine u njemu; kad govori laž, svoje govori: jer je laža i otac laži“ (Jovan 8,44). U osnovi, laži/klevete i zarobljeništvo smrtnika u njihovim gresima su suština njegove „vladavine“, koju Isus treba da zbaci.

Evangelje po Jovanu kao da podvlači da je „vladar [knez] ovoga sveta“ poražen i zbačen Hristovom žrtvom na krstu, Njegovim vaskrsenjem i vaznesenjem Ocu (Jovan 12,31-33; Jovan 16,11). Međutim, Isusova zastupnička molitva u ime Njegovih učenika, u poglavlju Jovan 17, pretpostavlja da se uticaj sotone na čovečanstvo ne završava na krstu. „Naprotiv, Jovan ukazuje da će opozicija koju će sotona podstaći protiv Isusa takođe biti usmerena protiv Isusovih sledbenika“ – *Powers of Evil: A Biblical Study of Satan and Demons*, str. 130. U tekstu Jovan 17,15, Isus se moli da ih Otac sačuva „od zla“, jer su u svetlu, ali mu ne pripadaju (Jovan 17,15.16). U tekstu 1. Jovanova 5,19 pravi se razlika između vernika i nevernika (onih od sveta), suprotstavljajući narod Božji onima koji su pod vlašću đavola: „Znamo da smo od Boga i sav svijet leži u zlu“.

Jevrejima 2,14.15 precizira moć koju đavo ima nad grešnim ljudskim bićima, podvrgavajući ih ropstvu, u smislu „vlasti smrti“. Ovaj odlomak takođe ukazuje na to da Isus uništava ovu moć svojom smrću. Dakle, na osnovu Isusove pobjede, nismo pod ropstvom straha od smrti. Ali i dalje treba da budemo budni i zavisimo od sile Božje. Istorija spasenja još nije završena, i „đavo, kao lav ričući hodi i traži koga da proždere“ (1. Petrova 5,8). Štaviše, pre svog konačnog uništenja (Otkrivenje 20,10), sotona nastavlja da optužuje vernike pred Bogom (Otkrivenje 12,10), a istorija Jovovog života sugerše da je kleveta (O Jovu 1,9-11, O Jovu 2,5) deo je đavolje strategije optuživanja.

3. Sotona je ograničen u svojoj „vladini“.

Grešna ljudska bića su sotonu postavila za vladara, a njegove klevetničke optužbe se uzimaju u obzir, umesto da ih Bog jednostavno odbaci. Bog dozvoljava da se ovo desi

kako bi se jasno pokazalo da su ove optužbe lažne. Iz tog razloga, sotona ima prostora i vremena da „vlada“, ali, kao što istorija o Jovu takođe ukazuje („na njega ne diži ruke svoje“ [Jov 1,12]; „ali mu dušu čuvaj“ [Jov 2,6]), on je ograničen od strane Boga u ovoj „vladavini“.

Štaviše, Danilo 10. poglavlje nas uči o granicama koje zlo ima. Prema ovom poglavlju, „rasplet ljudske istorije nije određen samo odlukama koje donose ljudska bića, jer postoji nevidljiva dimenzija stvarnosti koja se takođe mora uzeti u obzir. Konkretno, postoje zlonamerne sile u univerzumu koje vrše poguban uticaj na društveno-političku oblast, posebno kada je u pitanju Božji narod. Ipak, moć ovih zlih sila je ograničena, jer im se suprotstavljaju transcendentne sile koje pripadaju dobru, a verne molitve vernika takođe deluju protiv njih. Koliko god sile zla bile u nepomirljivoj suprotnosti sa voljom Božjom, one ne mogu sprečiti da se ona ostvari“ – *Powers of Evil: A Biblical Study of Satan and Demons*, str. 64.

Elen G. Vajt potvrđuje postojanje sličnog kosmičkog sukoba u vezi sa životom svakog čoveka, i takođe ističe važnost molitve u ovom kontekstu. U poglavlju „Moć sotone“ u *Svedočanstvima za crkvu*, knj. 1, ona naglašava da „samo Bog može da ograniči silu i vlast sotoninu“ (str. 341 originala) i da je videla „kako se zli anđeli bore za duše i kako im se Božji anđeli suprotstavljaju. To je strašna borba“ (str. 345 originala). Međutim, dodaje ona, „dobri anđeli nemaju zadatak da vladaju umom kušanih nasuprot njihovoj volji. Ako ovi popuste neprijatelju i prestanu da pružaju otpor, onda Božji anđeli ne mogu da učine ništa više osim da zadržavaju sotonske sile da kušane ne unište dok im ne bude data nova svetlost da se probude i od neba zatraže pomoć“ (str. 345 originala). U tom kontekstu ona naglašava da „veliki Zapovednik neba i Zemlje ipak ograničava sotoninu moć“ i istovremeno ističe važnost molitve, jer „Spasitelj će čuti usrdnu molitvu vere i u pojačanje poslati one anđele koji su nadmoćniji po snazi da ga izbave“ (str. 346 originala).

Treći deo: Primena u životu

Jovova knjiga pruža fascinantno uvid u stvarnost kosmičkog sukoba. Jov je odlučio da se boji Boga uprkos okolnostima. Uzimajući ovu perspektivu u obzir, razgovarajte o sledećim pitanjima:

1. Kako nas Božja zaštita može nadahnuti da imamo strahopoštovanje, želimo Ga u svom životu i volimo još više? Na koje načine bi Njegova zaštita mogla da da bude smetnja ili da spreči neke od nas u našem odgovoru na Njegov poziv?
2. Sotona ima ograničenja koja su nametnuta njegovoj vladavini i koja postaju očigledna u sceni nebeskog saveta u Knjizi o Jovu. Šta nam postojeća ograničenja sotonine moći govore o Božjoj sili i delima?

3. U poglavlju „Moć sotone“ (*Svedočanstva za crkvu*, knj. 1, str. 345 originala), Elen G. Vajt ističe važnost molitve kako bi Bog mogao da pošalje anđele da nas izbave. U tom smislu, koliko je vaš molitveni život važan u otvaranju puteva za božansko delovanje?

LEKCIJA 11

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: Jovan 18,37

Središte proučavanja: Isaija 5,1-4; Matej 21,33-41; Rimljanima 3,25.26; Rimljanima 5,8; Otkrivenje 15,3; Otkrivenje 19,2.

Uvod: Pozvani smo da priznamo i objavimo Božju pravednost i Njegove namere pune ljubavi prema Njegovom narodu.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava tri glavne ideje:

1. Moramo da priznamo Božju pravednost: mi smo pozvani da priznamo da je Bog pravedan. U paraboli o vinogradu, pravednost Božja je figurativno potvrđena i priznata od strane prisutnih slušalaca. Isus priča ovu parabolu kako bi okupljeno mnoštvo priznalo legitimnost postupaka domaćina/vlasnika, za razliku od zlih postupaka vinogradara.
2. Moramo da priznamo da su Božje namere pune ljubavi: u tekstu Matej 21,33-41, prisutni slušaoci priznaju da je domaćin učinio sve što je mogao pre nego što je doneo presudu. Takođe, u Isaiji 5. poglavlju, sam Bog ističe da je učinio sve što je mogao za svoj narod. Pitanje: „Što je još trebalo činiti vinogradu momemu što mu ne učinih?“ (Isaija 5,4), poziv je na prepoznavanje Božijih namera i postupaka za dobrobit Njegovog naroda.
3. Moramo da objavimo Božju pravednost, kao i Njegove dobre promisli za nas: Biblija nas poziva, ne samo da prepoznamo Božju pravednost i Njegova dela ljubavi, već i da objavimo da je Bog savršeno pravedan. U tekstu Otkrivenje 15,3, sveti pevaju i objavljuju: „Velika su i divna djela tvoja, Gospode Bože svedržitelju, pravedni su i istiniti putovi tvoji, care svetijeh!“.

Primena u životu: Na koje sve načine možemo, u našem svakodnevnom životu i u našim razgovorima o Bogu, da priznamo i objavljujemo Božju pravednost i Njegove dobre promisli za nas?

Drugi deo: Komentar

1. Moramo da priznamo Božju pravednost.

Prema Svetom pismu, mi, kao slaba i ograničena stvorenja, nismo u poziciji da sudimo o Božjim putevima (videti Božji govor opisan u poglavljima O Jovu 38-42; videti, takođe, Rimljanima 9,20). U isto vreme, pozvani smo da priznamo da je Bog pravedan. Rimljanima 3,26 ukazuje na to da je krv Hristova prikaz (grčki izraz *endeixis*) Božje pravednosti, jer On nije uzeo u obzir „grehe koji su prethodno učinjeni“ (Rimljanima 3,25). Dakle, krv Hristova pokazuje da Bog nije samo onaj koji prašta (opravdava) nego je i pravedan. Važno je napomenuti da grčka imenica *endeixis*, koja je prevedena kao „prikaz“ („Da pokaže pravdu svoju“, Rimljanima 3,26), ima značenje „neko [nešto] koji primorava na prihvatanje nečega, mentalno ili emocionalno, *demonstracija, dokaz*“ – Frederik V. Danker, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* (Chicago: University of Chicago Press, 2000), str. 332.

Dakle, upotreba ove imenice u Rimljanima 3,26 naglašava da Bog nije samo pravedan, već da On namerava da nam pokaže, ukaže i dokaže da je pravedan. Tomas Šrajner tvrdi da u ovom odlomku nalazimo Božju „želju da pokaže svoju pravednost“. On dodaje: „Pokazujući svoju spasonosnu prirodu i pravičan sud, Bog je opravdao svoje ime pred svetom“ – *Romans: Baker Exegetical Commentary of the New Testament* (Grand Rapids, MI: Baker Books, 1998), str. 198, 199.

U paraboli o vinogradu (Matej 21,33-41; videti i Marko 12,1-12, Luka 20,9-19), pravednost Božja je figurativno potvrđena, a samim tim i priznata od strane prisutnih. Dok parabola teče, Isus predstavlja niz razumnih odluka koje je doneo vlasnik vinograda, kao odgovor na nerazumne stavove vinogradara kojima je dao vinograd u zakup. Pošto je domaćin otišao u daleku zemlju, poslao je svoje slugе da prime plodove vinograda, blizu vremena berbe. Apsurdno je bilo to što su vinogradari dva puta maltretirali slugе, a jednog od njih čak i ubili. Opet, bilo je razumljivo da je vlasnik na kraju poslao svog sina, pod pretpostavkom da će vinogradari pokazati poštovanje prema njemu. Međutim, u još apsurdnijoj reakciji, vinogradari su bezumno ubili i sina, kako bi mu oteli nasleđstvo. Isus priča ovu parabolу na takav način da publika može da prati i postepeno prizna legitimnost postupaka domaćina, za razliku od nerazumnosti vinogradara. Isus je čak u stanju da zaključak parabole izvuče direktno od prisutnih. On ih pita: „Kad dođe dakle gospodar od vinograda šta će učiniti vinogradarima onijem? Rekoše mu: zločince će zlom smrti pomoriti; a vinograd daće drugijem vinogradarima, koji će mu davati rodove u svoje vrijeme“ (Matej 21, 40.41).

Dakle, slušaoci parabole mogu zaključiti da vlasnik ništa više od učinjenog nije mogao da uradi. Kako oni jasno prepoznaju, učinio je sve da se na pravi način obračuna sa vinogradarima. Tako se on u očima publike smatra pravednim u izvršenju očekivane kazne za zle vinogradare. Pošto je ova parabola slikovito učenje o Božjoj pravednosti, On ne samo da je pravedan, nego se takvim i doživljava. Čini se

da je ova percepcija deo Isusove namere, kao što vidimo, iz interaktivnog načina na koji On zaključuje parabolu. Ovo opažanje ispunjenja pravde u očima publike proizlazi iz jasnog priznanja da je vlasnik učinio sve što je mogao da održi ispravan odnos sa onima koji su se zlo ponašali, pre nego što je morao da ih osudi na smrt.

2. Moramo da priznamo da su Božje namere pune ljubavi.

Ako u paraboli o vinogradu, kako ju je ispričao Isus, u tekstu Matej 21,33-41, zaključak publike nagoveštava da oni prepoznaju da je vlasnik učinio sve što je mogao pre nego što je doneo pravednu presudu, onda u 5. poglavlju Isaije, u pesmi „dragoga svojega o vinogradu njegovu“, sâm Bog potvrđuje da je učinio sve što je mogao za svoj narod. Dok je u paraboli o vinogradu koju je ispričao Isus problem bio sa vinogradarima, što je figurativno upućivanje na „glavare sveštene i fariseje“ (Matej 21,45), u Isaiji 5. poglavlju ističe se da je problem sa samim vinogradom, koji se figurativno odnosi na „dom Izrailjev“ (Isaija 5,7), tj. „ljudi su Judejci mili sad njegov“ (Isaija 5,3.7).

Poput domaćina iz parabole koji je učinio sve što je mogao da održi dobar odnos sa vinogradarima, Dragi iz pesme učinio je sve što je bilo u njegovoj moći da vinograd rodi dobro grožđe. Tačnije, on je odabrao da vinograd zasadi „na rodnu brdašcu“ (Isaija 5,1), „i ogradi ga, i otrijebi iz njega kamenje“, „nasadi ga plemenitom lozom“, „sazida kulu usred njega“, i „napravi u njemu presu za vino“ (Isaija 5,2). Sve ove pripremne radnje bile su pothranjivane pozitivnim očekivanjem da će vinograd „da rodi grožđem“, ali nažalost, „on rodi vinjagom“ (Isaija 5,2). Konkretno, Bog „čeka pravdu“ među svojim narodom, ali ono što je video bilo je ugnjetavanje. Tražio je „pravdu“, ali ono što je čuo bio je „vapaj u pomoć“ (Isaija 5,7).

Dok Isus traži od svoje publike da odgovori šta bi bio razuman postupak vlasnika nakon svega što je učinio u kontekstu parabole, Bog poziva narod Jude, u Isaiji, da „presude“ između Njega i Njegovog vinograda (Isaija 5,3). Ova presuda treba da uzme u obzir sledeće pitanje: „Što je još trebalo činiti vinogradu mojemu što mu ne učinih?“ (Isaija 5,4). Ovo retoričko pitanje trebalo bi da dovede do zaključka da je Bog učinio sve što je bilo u Njegovoj moći da Njegov narod donese „dobre plodove“, da tako kažemo. Stoga je ovo pitanje, u krajnjoj liniji, poziv da se priznaju sva očekivanja, namere i dela ljubavi koje Bog ima za svoj narod.

Štaviše, Bog ne samo da voli svoj narod, kao što podvlači Rimljanima 5,8 („Ali Bog pokazuje svoju ljubav k nama što Hristos još kad bijasmo grješnici umrije za nas“), već im takođe pokazuje tu ljubav – ono što se pokazuje može biti prirodnije priznato ili prepoznato. Kao što se u Rimljanima 3,26 izraz pokazivanja (*endeixis*) koristi da se potvrdi da je Bog pravedan, na osnovu prolivene krvi Hristove, tako i Rimljanima 5,8 ovaj pojam koristi se u vezi sa Hristovom smrću za nas, sada sa glagolom *synístēmi*, da potvrdi Božju ljubav prema nama. Ovaj grčki glagol prenosi

značenje pružanja „dokaza lične osobine ili tvrdnje kroz akciju, *pokazati, izneti*“. – Danker, i dr., *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, str. 973. Različite biblijske verzije naglašavaju ovu ideju koristeći slične reči: „Bog pokazuje svoju ljubav k nama“, „Bog pokaza ljubav svoju prema nama“, „Bog je pokazao svoju veliku ljubav prema nama“.

3. Moramo da objavimo Božju pravdu, kao i Njegove dobre promisli za nas.

Biblija ne samo da nas poziva da priznamo ili prepoznamo Božju pravednost i Njegove dobre promisli za nas, već bi takođe trebalo i da objavimo ono što priznajemo ili prepoznajemo kod Boga. Na primer, nalazimo ovu vrstu objavljivanja dela Gospodnjih, u tekstu Otkrivenje 15,3, gde sveti pevaju: „Velika su i divna djela tvoja, Gospode Bože svedržitelju, pravedni su i istiniti putovi tvoji, care svetijeh“. Slično, u tekstu Otkrivenje 19,2, veliko mnoštvo na nebu glasno govori: „Jer su istiniti i pravi sudovi njegovi, što je osudio kurvu veliku, koja pokvari zemlju kurvarstvom svojijem, i pokajao krv slugu svojijeh od ruke njezine“.

Treći deo: Primena u životu

Rimljanima 3,26 naglašava da je Bog ne samo pravedan, već takođe namerava da pokaže, ukaže i dokaže da je pravedan. Imajući ovu ideju na umu, razgovarajte o sledećim pitanjima sa svojim razredom:

1. Koliko je ohrabrujuće znati da Bog čini sve da pokaže svoju pravednost i pravdu prema svom narodu? Kakva su vaša osećanja prema Bogu zbog tog saznanja?
2. Kako priznanje Božje pravednosti i Njegovih dobrih promisli za nas utiče na naše objavljivanje Njegove pravednosti drugima? Kako ovo priznanje može biti istaknuto u našem propovedanju dobre vesti?
3. Kako možemo ostati dosledni u pokazivanju naše ljubavi prema Bogu, čak i u vremenima patnje?

Lekcija 12

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: 1. Jovanova 4,20

Središte proučavanja: Matej 19,16-22; Matej 22,35-40; Matej 25,40.45; Luka 10,30-37; 1. Jovanova 4,20.

Uvod: Ako volimo Boga, volećemo jedni druge i pokazivaćemo brigu o njihovoj dobrobiti.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava dve glavne ideje:

1. Postoji neraskidiva veza između ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjima (pravda): u Svetom pismu, voleti svog bližnjeg podrazumeva konkretne radnje ljubavi kroz deljenje materijalnih dobara sa bratom i sestrom u nevolji. Ljubav jednih prema drugima podrazumeva brigu za njegovo ili njeno dobro. Hristova samopožrtvovana ljubav prema nama je osnova našeg poznavanja i praktikovanja ljubavi, u kojoj ne voleti druge znači ne videti Boga koji je otkriven u Isusu Hristu.
2. Pogrešno pokazivanje ljubavi – kada ljubav i pravda nisu povezani: ako volimo Boga, volećemo bližnje i brinućemo o tome da budemo pravedni radi njihove dobrobiti. Nasuprot tome, kada ljubav prema Bogu i činjenje pravde drugima nisu povezani, to pokazuje nedostatak posvećenosti u držanju Božjih zapovesti. To je slučaj u životu bogatog mladića, koji je smatrao da se povinuje zapovestima, ali nije pokazao ljubav prema siromašnima. Drugi primer u evanđeljima su sveštenik i levit u paraboli o milostivom Samarjaninu. Takođe su pretpostavljali da slede religiozna pravila kako da ostanu čisti, ali nisu uspeli da izraze saosećanje i ljubav.

Primena u životu: Da li živite u skladu sa idejom da ljubav prema Bogu podrazumeva brigu o potrebama bližnjih?

Drugi deo: Komentar

1. Postoji neraskidiva veza između ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjima (pravda)

Veza između ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjima, u tekstu 1. Jovanova 4,20, pruža važnu razradu Jovanovih upozorenja protiv nepokazivanja ljubavi prema braći i sestrama, kao što je naglašeno u prethodnim odlomcima. Karen H. Džobs ističe da je u tekstu 1. Jovanova 4,20 „Jovan zaokružio svojom raspravu o pokazivanju ljubavi, posebno prema onima koji su u veri“ – *John: Zondervan Exegetical Commentary on the New Testament* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2014), str. 206. Najmanje tri odlomka u 1. Jovanovoj poslanici bave se ovom raspravom.

U tekstu 1. Jovanova 2,9-11, Jovan povezuje pokazivanje ljubavi i mržnje prema sabraći sa suprotstavljenim slikama svetlosti i tame. Po njegovim rečima, „Koji govori da je u vidjelu, a mrzi na svojega brata, još je u tami. Koji ljubi brata svojega, u vidjelu živi, i sablazni u njemu nema. A koji mrzi na svojega brata, u tami je, i u tami hodi, i ne zna kuda ide, jer mu tama zaslijepi oči“ (1. Jovanova 2,9-11).

Isto tako, u tekstu 1. Jovanova 3,10.11, prikazuje se razlika između dece Božije i dece đavolje: „Po tom se poznaju djeca Božija i djeca đavolja: koji god ne tvori pravde, nije od Boga, i koji ne ljubi brata svojega. Jer je ovo zapovijest, koju čujete ispočetka, da ljubimo jedan drugoga“ (1. Jovanova 3,10.11).

U tekstu 1. Jovanova 3,14-17, nalazimo više detalja o Jovanovim upozorenjima po ovom pitanju, sada sa poređenjem i isticanjem suprotnosti između života i smrti: „Mi znamo da prijedosmo iz smrti u život, jer ljubimo braću; jer ko ne ljubi brata ostaje u smrti. Svaki koji mrzi na brata svojega krvnik je ljudski; i znate da nijedan krvnik ljudski nema u sebi vječnoga života. Po tom poznamo ljubav što on za nas dušu svoju položi: mi smo dužni polagati duše za braću. Koji dakle ima bogatstvo ovoga svijeta, i vidi brata svojega u nevolji i zatvori srce svoje od njega, kako ljubav Božija stoji u njemu?“ (1. Jovanova 3,14-17).

U ovom odlomku primećuju se dva značajna detalja. Prvo, voleti brata u veri se izražava u smislu deljenja materijalnih dobara sa bratom ili sestrom koji su u nevolji. Ova konkretna radnja pokazivanja ljubavi je važan oblik pravde, utoliko što se unapređenje pravde ili društvenog blagostanja pozitivno shvata kao unapređenje dobrobiti drugih, što podrazumeva ublažavanje patnje u svetu. Patnja se ovde posmatra kao opipljiv oblik nepravde. Zatim, ljubav koja se zalaže za pravdu, u smislu zadovoljenja potreba drugih, hristološki je utemeljena u tekstu 1. Jovanova 3,16 („Po tom poznamo ljubav što on za nas dušu svoju položi: mi smo dužni polagati duše za braću“). Odnosno, Hristova samopožrtvovana ljubav prema nama je osnova našeg poznavanja i praktikovanja ljubavi.

Dakle, ako čitamo tekst 1. Jovanova 4,20 („Ako ko reče: ja ljubim Boga, a mrzi na brata svojega, laža je; jer koji ne ljubi brata svojega, koga vidi, kako može ljubiti Boga, koga ne vidi?“) u svetlu ranije navedenih tekstova 1. Jovanova 2,9-11, 1. Jovanova 3,10.11, a posebno 1. Jovanova 3,14-17, moguće je izvući sledeće zaključke. Prvo, nedostatak ljubavi prema bližnjima posebno je izražen u

zanemarivanju materijalnih potreba braće i sestara. Prema teološkoj dedukciji teksta 1. Jovanova 4,20, ovaj nedostatak ljubavi je dokaz da deklarirani vernik ne voli Boga. Teološka antropologija bi mogla biti osnova za ovu dedukciju, jer je Bog stvorio ljudska bića na svoju sliku (1. Mojsijeva 1,27).

Međutim, osnova dedukcije iz teksta 1. Jovanova 4,20 takođe je hristološka, odnosno, kao što se već vidi u tekstu 1. Jovanova 3,16, Hristova samopožrtvovana ljubav je i temelj našeg poznavanja ljubavi i podsticajni obrazac/motivacija za našu ljubav prema drugima. Ova hristološka osnova je ponovo potvrđena u tekstu 1. Jovanova 4,9-11.

Iako „Boga niko ne vidje nikad“ (1. Jovanova 4,12), Njegova ljubav je postala vidljiva ili se „pokaza ljubav Božija k nama“ jer „sina svojega jednorodnoga posla na svijet“ (1. Jovanova 4,9). U stvari, izjava da mi „imamo ljubav k njemu jer on najprije pokaza ljubav k nama“ (1. Jovanova 4,19) je hristološki objašnjena u smislu da nismo mi prvi voleli Boga, već da On „posla sina svojega da očisti grijeha naše“ (1. Jovanova 4,10). I „kad je ovako Bog pokazao ljubav k nama, i mi smo dužni ljubiti jedan drugoga“ (1. Jovanova 4,11).

Ideju da je Hristos vidljiva manifestacija ljubavi koju pokazuje Bog, koji nama nije fizički vidljiv (1. Jovanova 4,12), potkrepljuje i Jovanovo svedočenje kao očevica Isusovog života: „I mi vidjesmo i svjedočimo da otac posla sina da se spase svijet“ (1. Jovanova 4,14; videti i Jovan 1,14.18). Otuda, kao što Džobs rezimira, „neuspeh da voli druge znači da osoba nije uspela da vidi Boga koji je otkriven u Isusu Hristu i stoga uopšte nije u stanju da voli Boga“ – 1, 2, & 3 *John: Zondervan Exegetical Commentary on the New Testament*, str. 207. Ova neraskidiva veza ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjem (u smislu promovisanja pravde, odnosno dobrobiti drugih), posmatrana sa hristološkog stanovišta, podseća nas na ono što je Isus potvrdio u tekstu Matej 25,40: „Kad učiniste jednome od ove moje najmanje braće, meni učiniste“ (vidi takođe Matej 25,45, koji koristi negaciju da izrazi ovo isto načelo).

2. Pogrešno pokazivanje ljubavi – kada ljubav i pravda nisu povezani

Veza između ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjima, posebno u obliku pravde (podsticanja njihovog blagostanja i ublažavanja njihove patnje), predstavlja neophodnu povezanost kod svih zapovesti koje nalazimo u Svetom pismu. Drugim rečima, nepovezanost između ljubavi prema Bogu i činjenja pravde prema drugima (voleti ih) znači da nema prave harmonije u našim životima, dok pokušavamo da držimo Božje zapovesti. Kao primer za ovaj princip možemo uzeti bogatog mladića (Matej 19,16-22), koji je mislio da se povinuje zapovestima, ali nije uspeo da pokaže ljubav prema siromašnima deleći svoja materijalna dobra i onda, na kraju, kao posledica svega, nije uspeo da sledi Isusa. Još jedan značajan primer u evanđeljima

su sveštenik i levit u paraboli o milostivom Samarjaninu (Luka 10,30-37), koji su mislili da se pridržavaju obrednih pravila, vezanih za hram, ali nisu pokazali milost i ljubav čoveku koji je ležao polumrtav na putu od Jerusalima do Jerihona.

U dijalogu sa zakonikom Isus naglašava, kao što je zabeleženo u tekstu Matej 22,35-40, da je voleti Boga i svoje bližnje ono što povezuje sva biblijska učenja (zakon i proroke). Dok mnogi prevodi teksta Matej 22,40 grčki glagol *kremánnymi* prevode kao zavisiti od nekoga/nečega, bukvalnije značenje glagola *kremánnymi*, u smislu visiti, koristi se u drugim prevodima („O ovima dvjema zapovijestima visi sav zakon i proroci“).

Treći deo: Primena u životu

U kontekstu neraskidive veze između ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjima, Hristova požrtvovana ljubav na krstu je osnova za vašu ljubav prema drugima. Imajući na umu ovu perspektivu, razgovarajte sa svojim razredom o sledećim pitanjima:

1. Na koji način je Božja ljubav, otkrivena na krstu, vaš primer ljubavi prema bližnjima?
2. Na koji način se žrtvujete da biste voleli druge i da biste ispunili njihove potrebe/pokazali pravdu?
3. Kada su ljudi pogođeni siromaštvom, ugnjetavanjem ili bilo kojom vrstom nepravde, šta mi kao crkva možemo učiniti da im pružimo podršku?

LEKCIJA 13

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: Rimljanima 13,8

Središte proučavanja: 2. Mojsijeva 20,2; Rimljanima 13,8-10.

Uvod: Deset zapovesti su izraz Božjeg ličnog i zavetnog odnosa sa Njegovim narodom.

Teme: Lekcija za ovu sedmicu naglašava tri glavne ideje:

1. Božji zakon ukazuje na odnose, a ne na apstraktne principe: Božji zakon nije skup apstraktnih principa već izraz odnosa. Opis Deset zapovesti podrazumeva zavetne odnose između Boga i Njegovog naroda. Božji dijalog sa Mojsijem naglašava ovaj princip, i u njemu je Bog prikazan kao orao koji nosi svoj narod na krilima pri oslobađanju iz Egipta. Glavna ideja ovog prikaza je da su ljudi prilikom izlaska iz ropstva bili dovedeni samom Bogu.
2. Deset zapovesti opisuju ispravan izraz naše ljubavi prema Bogu i bližnjima: pre liste „Nemoj“, Deset zapovesti počinje ličnom porukom: „Ja sam Gospod Bog tvoj“ (2. Mojsijeva 20,2). Lista zapovesti treba da bude odgovor Izrailja prema Bogu koji ih je spasio. Prve četiri zapovesti opisuju lojalnu ljubav koju ljudi treba da pokazuju Bogu. Poslednjih šest zapovesti izražavaju specifične oblike ljubavi prema drugima, što na kraju ukazuje na to da volimo Boga.
3. Božji zakon nalazi svoje ispunjenje u ljubavi: u poslanicima Rimljanima i Galatima, ideja o ispunjenju zakona povezana je sa služenjem drugima kroz ljubav. Pavle, u poslanici Galatima, objašnjava da se zakon ispunjava dok volimo bližnje. U Rimljanima, voleti druge je ispunjenje zakona. Poslednjih šest od deset zapovesti objašnjava šta znači voleti bližnjeg svog kao samog sebe.

Primena u životu: Kako se menja vaš odnos sa Bogom kada shvatite da deset zapovesti nisu samo skup pravila, već izraz ljubavi i odgovor na Božji odnos pun ljubavi prema vama?

Drugi deo: Komentar

1. Božji zakon ukazuje na odnose, a ne na apstraktne principe.

Ideja da se Božji zakon sastoji od hladnih apstrakcija ili bezličnih principa nije u skladu sa biblijskom slikom Boga koji daje Dekalog izrailjskom narodu na gori Sinaj. Važno je pročitati opis Deset zapovesti (2. Mojsijeva 20) u svetlu zavetnog odnosa koji se formira u prethodnom, 19. poglavlju 2. Mojsijeve. Od vremena dolaska Izrailja u Sinajsku pustinju (2. Mojsijeva 19,1), dijalog Boga sa Mojsijem na gori Sinaj naglašava pojam zavetnog odnosa između Boga i naroda Izrailja. Tačnije, Mojsiju je Gospod rekao da treba da kaže sinovima Izrailjevim sledeće reči: „Vidjeli ste šta sam učinio Misircima i kako sam vas kao na krilima orlovijem nosio i doveo vas k sebi. A sada ako dobro uzaslušate glas moj i ušćuvate zavjet moj, bićete moje blago mimo sve narode, premda je moja sva zemlja. I bićete mi carstvo sveštentičko i narod svet“ (2. Mojsijeva 19,4-6).

Relacioni jezik koji se koristi u ovom odlomku je impresivan. Božansko izbavljenje naroda iz Egipta prikazano je slikom Boga koji kao orao na krilima nosi sinove Izrailjeve. Zanimljivo je da naglasak nije samo na tome da narod napusti Egipat ili ode u Obećanu zemlju. Umesto toga, suština je da su ljudi dovedeni samom Bogu.

U ovom kontekstu, izrailjski narod je pozvan da drži Božji zavet u smislu slušanja Božjeg glasa. Dok mnogi prevodi Biblije ispravno prevode hebrejski glagol *šm'* u smislu poslušnosti prema Božjem glasu, glagol na hebrejskom opisuje bukvalni čin kada se čuje ili sluša Njegov glas (Ludvg Koler i dr., *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* [Leiden: Brill, 1994–2000], str. 1571). Ako odluče da slušaju Božji glas, tada će deca Izrailja biti Božje „blago“ (2. Mojsijeva 19,5) ili Njegova „svojina“ (vidi značenje imenice *sēgūlâ* kod Ludviga Kolera, i dr., *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*, str. 742). Ovaj izraz takođe potvrđuje ličnu prirodu zavetnog odnosa koji se uspostavlja između Boga i Njegovog naroda, a koji je formalizovan iznošenjem Deset zapovesti u 20. poglavlju.

2. Deset zapovesti opisuju ispravan izraz naše ljubavi prema Bogu i bližnjima.

Važno je napomenuti da pre liste „nemoj činiti“ u drugom delu Dekaloga, Bog počinje Deset zapovesti u tekstu 2. Mojsijeva 20,2 sa ličnom napomenom („Ja sam Gospod Bog *tvoj*“, italik dodat) i naglašava svoje spasonosno delovanje puno ljubavi prema Izrailju (izbavljenje iz ropstva u Egiptu). Drugim rečima, zapovesti ne počinju hladnim „nemoj“, već ličnim tonom punim ljubavi. Štaviše, spisak zapovesti koje slede ne treba shvatiti kao puke apstraktne zakone, već kao odgovor, pokazivanje ljubavi prema Bogu Izrailja, koji ih je moćno i saosećajno spasao iz Egipta.

U svetlu ličnog tona izraženoog u tekstu 2. Mojsijeva 20,2, prve četiri zapovesti jasno opisuju kako deca Izrailja treba da odgovore i izraze ljubav prema svom Bogu. Prvo, neće imati drugih bogova osim Gospoda. Ljubav prema Bogu je

ovde izražena u smislu isključive lojalnosti. Drugo, ova lojalna ljubav nužno implicira da oni sebi neće praviti rezbareni lik (idola) kao predmet obožavanja. Pravo obožavanje, za razliku od idolopoklonstva, je ispravan izraz ljubavi prema Bogu. Treće, ljubav prema Bogu se otkriva u poštovanju Njegovog imena. Kao što Kenet Haris ističe, uzimati uzalud Božje ime posebno se odnosi na „davanje obmanjujuće zakletve u Božje ime ili prizivanje Božjeg imena da bi se prikrio čin u kome je ta osoba nepoštena (3. Mojsijeva 19,12). Takođe zabranjuje korišćenje Božjeg imena u magiji, u psovka ili sa nepoštovanjem (3. Mojsijeva 24,10-16)“ – *ESV Study Bible* (Wheaton, IL: Crossway Bibles, 2008), str. 176. Četvrto, voleti Boga znači da se sedmi dan, subota, drži svetim kao neophodan podsetnik na Božje stvaranje. Iako bi trebalo da volimo Boga svakog dana, subota je posebno vreme da izrazimo svoj odnos bliskosti sa Njim.

Svakako, prve četiri zapovesti jasnije navode šta podrazumeva ljubav prema Bogu, dok preostalih šest zapovesti posebno razrađuju kako voleti bližnje. Šire gledano, pošto poistovećivanje Gospoda sa Bogom Spasiteljem Izrailja (2. Mojsijeva 20,2) predstavlja uvod u Deset zapovesti kao celinu, specifični načini na koje treba da izrazimo ljubav prema drugima u poslednjih šest zapovesti su, samim tim, važni oblici ljubavi prema samom Bogu. Peta zapovest, na primer, povezuje ljubav prema roditeljima, čime pokazujemo da ih poštujemo, sa dugim životom u zemlji koju Gospod daje Izrailju. Stoga je Božje obećanje direktno povezano sa načinom na koji deca Izrailja vole/poštuju svoje roditelje. Isto tako, voleti bližnjeg i samim tim voleti Boga pomoću ove horizontalno pokazane ljubavi, nužno podrazumeva vrednovanje života (a ne ubistvo), seksualnu čistoću i negovanje braka (a ne činjenje preljube), poštovanje onoga što pripada drugima (a ne krađa), stajanje za istinu o svom bližnjem (a ne lažno svedočenje protiv njega/nje) i negovanje želja oblikovanih duhom zadovoljstva i zahvalnosti (a ne žudnja za onim što pripada mom bližnjem).

3. Božji zakon nalazi svoje ispunjenje u ljubavi.

Apostol Pavle ističe ideju ispunjenja zakona u svojim poslanicama Rimljanima i Galatima. Nakon što je podstakao Galate da služe jedni drugima kroz pokazivanje ljubavi, on objašnjava da se „sav zakon izvršuje u jednoj riječi, to jest: ljubi bližnjega svojega kao sebe“ (Galatima 5,14). Slično, u Rimljanima 8,4, Pavle govori o „pravednom zahtevu zakona“ koji se „ispunjava u nama“ pomoću Hrista i delovanja Svetog Duha. U Rimljanima 13,8-10 on dva puta pominje da je ljubav ispunjenje Božjeg zakona: „I ne budite nikome ništa dužni osim da ljubite jedan drugoga; *jer koji ljubi drugoga zakon ispuni*. Jer ovo: ne čini preljube, ne ubij, ne ukradi, ne svjedoči lažno, ne zaželi, i ako ima još kakva druga zapovijest, u ovoj se riječi izvršuje, to jest: ljubi bližnjega svojega kao samoga sebe. Ljubav ne čini zla bližnjemu; daklem je *ljubav izvršenje zakona*“ (italik dodat).

Prelazeći sa rasprave o hrišćanskim dužnostima prema građanskim vlastima (Rimljanima 13,1-7), što uključuje i plaćanje poreza (Rimljanima 13,6.7), na hrišćansku dužnost pokazivanja ljubavi, Pavle koristi izraze o finansijskom dugu u obe diskusije. Što se tiče hrišćanske dužnost pokazivanja ljubavi, „Hrišćanin ne treba da dozvoli da ijedan dug ostane neizmiren osim onog koji se nikada ne može otplatiti – ‘dug da volimo jedni druge’. Obaveza ljubavi nema granice.“ – Robert Mauns, *Romans: The New American Commentary* (Nashville, TN: Broadman & Holman Publishers, 1995), str. 245. Kako finansijski dug podrazumeva obavezu prema drugom licu ili instituciji, na taj način zakon nam nameće ispunjenje obaveze prema drugima. U kontekstu Božjeg zakona – sa posebnim osvrtom na poslednjih pet zapovesti, koje se tiču naših odnosa sa bližnjima, a što prevazilazi našu obavezu prema sopstvenoj porodici – suština naše stalne obaveze ili duga prema bližnjima je pokazivanje ljubavi.

Treći deo: Primena u životu

Razgovarajte o sledećim pitanjima u svom razredu:

1. Kako možete odgovoriti nekome ko dovodi u pitanje Božji zakon, smatrajući ga samo gomilom pravila?
2. Kako vaše iskustvo u ispunjavanju četvrte zapovesti, subote, može imati još veći značaj kao podsetnik da nas Božji zakon poziva na odnos pun ljubavi?
3. Kako možeš pokazati Božju ljubav na praktične načine onima koje svakodnevno srećeš, uključujući nepoznate ljude, prijatelje i porodicu?